

บทที่ 3

บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวของประเทศต่าง ๆ

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งกฎหมายบริษัทของรัฐบาลกลาง และกฎหมายบริษัทของมลรัฐต่าง ๆ กำหนดให้การจัดตั้งบริษัท (corporate) จะต้องประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยบริษัทมีสภาพเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้น และผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังชำระไม่ครบเท่านั้น บริษัทมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด สามารถทำนิติกรรม หรือดำเนินงานต่าง ๆ ได้ในนามของตนเอง บริษัทตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ บริษัทปิด (Close Held Corporation) และบริษัทสาธารณะ (Public Held Corporation)¹ ซึ่งเป็นบริษัทที่ถือหุ้นโดยประชาชนโดยทั่วไป และผู้ที่เป็นเจ้าของ หรือผู้ถือหุ้นมักจะไม่ได้เป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของบริษัท บริษัทสาธารณะเป็นบริษัทที่มีการกระจายความเป็นเจ้าของหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นจำนวนมากซึ่งก่อให้เกิดการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ขึ้นเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนหุ้นของบริษัทในเวลาต่อมา โดยตลาดหลักทรัพย์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด และเป็นที่ยึดกันโดยทั่วไป คือ New York Stock Exchange การจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์เป็นการเปิดโอกาสให้สาธารณชนโดยทั่วไปเข้ามามีส่วนในความเป็นเจ้าของบริษัท ทั้งนี้หากผู้ลงทุนไม่มีความสนใจที่จะลงทุนต่อไปก็สามารถขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ให้แก่บุคคลอื่นก็ได้²

สำหรับบริษัทสาธารณะ (Public Held Corporation) ส่วนใหญ่มักจะอยู่ภายใต้หลักการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของและการจัดการ โดยการแต่งตั้งผู้จัดการซึ่งมีความเชี่ยวชาญเป็นผู้ดำเนินงานของบริษัท แต่อย่างไรก็ตามบริษัทสาธารณะบางแห่งก็มีการจัดการโดยผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้ก่อตั้งบริษัท³ ตัวอย่างเช่น บริษัท Microsoft Corporation สำหรับบริษัทปิด (Close Held Corporation) มีลักษณะคล้ายกับบริษัทจำกัดโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นบริษัทที่ไม่มีการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ โดยจะมีการซื้อขายหุ้นกันในระหว่างบุคคลในวงจำกัดเท่านั้น ดังนั้นบริษัทปิดจึง

¹ Robert W. Hamilton, The Law of Corporations in a nutshell, p. 22.

² Ibid., p. 22.

³ Frank H. Easterbrook & Daniel R. Fischel, "Limited Liability and the Corporation," Law and

มักจะเป็นบริษัทขนาดเล็ก และมีจำนวนผู้ถือหุ้นไม่มากนัก โดยผู้ถือหุ้นของบริษัทมักจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานของบริษัทด้วยตนเอง โดยบริษัทประเภทนี้มักจะมีกำหนดข้อจำกัดการโอนหุ้นอย่างเคร่งครัด โดยการกำหนดให้การโอนหุ้นให้แก่บุคคลภายนอกต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถือหุ้นภายในบริษัทก่อน เป็นต้น ซึ่งการมีผู้ถือหุ้นจำนวนน้อย หรือข้อจำกัดในการโอนหุ้นนี้เองที่เป็นลักษณะสำคัญของบริษัท⁴

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเพื่อจัดตั้งองค์กรธุรกิจในประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การจำกัดความรับผิดชอบในตัวในหนึ่งของบริษัท และภาระภาษีตามที่กำหนด ซึ่งภาษีได้กลายเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเพื่อการดำเนินธุรกิจในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก⁵ ดังนั้นจึงเกิดแนวความคิดในการจัดตั้งองค์กรธุรกิจในรูปแบบของบริษัทจำกัด (Limited Liability Company : LLC) ขึ้นในปี ค.ศ. 1977 ในกฎหมายของมลรัฐ Wyoming ซึ่งได้แบบอย่างมาจากกฎหมายของประเทศในสหภาพยุโรป บริษัทจำกัดเป็นรูปแบบใหม่ของการประกอบธุรกิจซึ่งอนุญาตให้ผู้ลงทุนเป็นอิสระจากความรับผิดชอบส่วนตัวในหนึ่งของบริษัท โดยผู้ลงทุนสามารถใช้สิทธิในความเป็นเจ้าของเพื่อควบคุมการดำเนินงานของบริษัท นอกจากนี้ยังมีความคล่องตัวในการจัดการ และได้รับประโยชน์จากการชำระภาษีในลักษณะเช่นเดียวกับห้างหุ้นส่วน⁶ ดังนั้นบริษัทจำกัดจึงมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างบริษัท (Corporation) และห้างหุ้นส่วนจำกัด (Limited Partnership) ผู้ที่เป็นเจ้าของหุ้นในบริษัทจำกัดเรียกว่าสมาชิก (Members) ในขณะที่ผู้ที่เป็นเจ้าของหุ้นในบริษัท เรียกว่า ผู้ถือหุ้น (Shareholders) โดยบริษัทจำกัดมีลักษณะสำคัญคล้ายกับห้างหุ้นส่วนจำกัด เฉพาะในกรณีที่มีสมาชิก (member) ของบริษัทมีความ รับผิดชอบจำกัด แต่แตกต่างกันตรงที่สมาชิกของบริษัทสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการบริษัทโดยไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวในหนึ่งของบริษัท ทั้งนี้กฎหมายบริษัทจำกัดกำหนดให้บริษัทอาจจะมีการจัดการโดยสมาชิก (member managed) หรือโดยผู้จัดการ (manager managed) ก็ได้

ความแตกต่างระหว่างบริษัทโดยทั่วไป (Corporation) กับบริษัทจำกัด (Limited Liability Company) คือ บริษัทโดยทั่วไปจะมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ การจำกัดความรับผิด (Limited Liability) การรวมศูนย์การจัดการ (Centralized Management) การดำรงอยู่ตลอดไป (Continuity of Life) และการมีอิสระในการโอนผลประโยชน์ของผู้ที่เป็นเจ้าของ (Free Transferability of

⁴ Robert W. Hamilton, The Law of Corporations in a nutshell. p. 23.

⁵ Ibid., p.30.

⁶ J. Dennis Hynes, Agency, Partnership, and the LLCs.(USA.: West Publishing Co., 1997), p. 217.

Ownership Interest)⁷ หากแต่บริษัทจำกัด (Limited Liability Company) ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะทั่วไปที่เหมือนกับบริษัทโดยทั่วไป เฉพาะในส่วนของ การจำกัดความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นเท่านั้น ทั้งนี้หากบริษัทมีการจัดการ โดยสมาชิกของบริษัทก็จะขาดองค์ประกอบของการรวมศูนย์การจัดการ⁸ โดยตามกฎหมายของมลรัฐต่าง ๆ จะนำหลักการของกฎหมายห้างหุ้นส่วนมาปรับใช้โดยห้ามมิให้โอนความเป็นเจ้าของหุ้นทั้งหมดให้แก่บุคคลอื่น โดยปราศจากความยินยอมจากสมาชิกทุกคน แต่อย่างไรก็ดีอาจจะมีการกำหนดเป็นอย่างอื่นได้ในข้อตกลงการจัดการ (operating agreement)⁹ นอกจากนี้ กฎหมายของมลรัฐต่าง ๆ ยังกำหนดเหตุแห่งการเลิกบริษัทโดยนำหลักการของกฎหมายห้างหุ้นส่วนมาปรับใช้ ดังนั้นบริษัทจำกัดจึงอาจจะไม่ดำรงอยู่ตลอดไป (Continuity of Life) อย่างเช่นบริษัทโดยทั่วไป อย่างไรก็ดี กฎหมายกำหนดให้บริษัทจำกัดอาจกำหนดในข้อตกลงการจัดการว่าจะดำรงอยู่ตลอดไปภายหลังจากการออกจากการเป็นสมาชิก (member's dissociation) ของบริษัทแล้วก็ได้ภายใต้การลงคะแนนเสียงข้างมากเป็นอย่างน้อย¹⁰

สำหรับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (Single-Member Limited liability Company) ได้เกิดขึ้นเนื่องจากการประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเจ้าของ และจัดการโดยบุคคลเพียงคนเดียว บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว เป็นความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของรูปแบบของบริษัท (corporation) ห้างหุ้นส่วน (partnership) และองค์กรธุรกิจในรูปแบบอื่น ๆ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา เมื่อความมุ่งหมายของการจัดเก็บภาษีเงินได้ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ปฏิบัติต่อบริษัทลูกที่บริษัทแม่ถือหุ้นทั้งหมด (Wholly Owned LLCs) ในลักษณะเช่นเดียวกับการประกอบการแบบเจ้าของคนเดียว (sold proprietorships) กิจการสาขา (branches) หรือแผนกของบริษัทของผู้ที่เป็นเจ้าของ ซึ่งการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลนี้ทำให้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่ต้องชำระภาษีในลักษณะที่เป็นนิติบุคคลที่แตกต่างหากจากสมาชิก (Member) ของบริษัท โดยถือว่าสมาชิกเป็นหน่วยภาษีเช่นเดียวกับผู้ที่เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน

เนื่องจากในประเทศสหรัฐอเมริกามีการแบ่งการปกครองออกเป็นมลรัฐต่าง ๆ ดังนั้นกฎหมายบริษัทจึงประกอบด้วยกฎหมายของรัฐบาลกลางที่เรียกว่า Uniform Limited Liability

⁷ Robert W. Hamilton, *The Law of Corporations in a nutshell*. p. 2.

⁸ Ibid., pp. 219-221.

⁹ Ibid., p. 222.

¹⁰ Ibid., pp. 222 – 223.

Company Act (1996)¹¹ ซึ่งเป็นกฎหมายที่สามารถใช้บังคับได้ในทุกมลรัฐ แต่อย่างไรก็ดี มลรัฐต่าง ๆ ก็สามารถที่จะออกกฎหมายของตนเองเพื่อใช้บังคับในแต่ละมลรัฐได้ โดยมลรัฐที่ถือได้ว่ามีพัฒนาการของกฎหมายบริษัทที่ก้าวหน้าที่สุดคือ มลรัฐ Delaware ซึ่งได้ออกกฎหมายบริษัทสำหรับการบังคับใช้ภายในมลรัฐเรียกว่า Delaware Limited Liability Company Act¹² ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะอ้างอิงถึงบทบัญญัติของ Uniform Limited Liability Company Act (1996) และ Delaware Limited Liability Company Act เป็นหลัก

มลรัฐ Delaware ถือได้ว่าเป็นมลรัฐในระยะเริ่มแรกที่อนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัด โดยกำหนดให้บริษัทจำกัด (Limited Liability Company) สามารถจัดตั้งขึ้นได้โดยบุคคลเพียงคนเดียว ดังนั้นในช่วงแรกที่มลรัฐอื่น ๆ ยังไม่มีกฎหมายรองรับการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวผู้ประกอบการในมลรัฐต่างๆ ที่ต้องการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวนิยมจัดตั้งบริษัทลักษณะดังกล่าวภายใต้กฎหมายบริษัทจำกัดของมลรัฐ Delaware เป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้ภายหลังมลรัฐต่าง ๆ เริ่มมีบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อรองรับให้บุคคลเพียงคนเดียวสามารถจัดตั้งบริษัทจำกัดมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการลงทุนภายในมลรัฐเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 1982 มลรัฐ Florida เป็นมลรัฐที่สองที่อนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว นอกจากนั้นก็ยังมียมลรัฐอื่น ๆ ที่แก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตัวอย่างเช่น มลรัฐ California ได้ออกกฎหมายโดยอนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2000 มลรัฐ Massachusetts อนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 2003¹³ เป็นต้น โดยในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2003 กฎหมายบริษัทของทุกมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาอนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว¹⁴ ทั้งนี้การจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเป็นรูปแบบขององค์กรธุรกิจที่เหมาะสมสำหรับการประกอบธุรกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อมมากกว่าการประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ โดยกฎหมายกำหนดให้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวได้รับประโยชน์จากหลักการจำกัดความรับผิดเช่นเดียวกับบริษัทโดยทั่วไป และได้กำหนดภาระทางภาษีที่แตกต่างจากบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน (Multi-Member Limited Liability Company) กล่าวคือ ภายใต้กฎหมายภาษีบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะอยู่ภายใต้หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคล โดยไม่ถือว่า

¹¹ <http://www.law.upenn.edu/bill/ulc/fnact99/1990s/ullca96.htm>.

¹² <http://www.delcode.state.de.us/title6/c016/index.htm>.

¹³ http://www.smartfast.com/enews/ea_single_member_llc.html.

¹⁴ <http://www.business-opportunities.biz/2004/09/27/forming-a-single-member-llc/>.

บริษัทเป็นหน่วยภาษีแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้น ดังนั้นจึงการคำนวณภาษีจากเงินได้ของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทเท่านั้น¹⁵

อย่างไรก็ตาม บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวยังนิยมจัดตั้งในรูปแบบของบริษัทลูก (Subsidiary) เนื่องจากโลกแห่งการค้าเสรีทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง ประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งเป็นเจ้าของเงินทุนนิยมจัดตั้งบริษัทเพื่อลงทุนในประเทศผู้รับการลงทุนซึ่งมักจะเป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศด้อยพัฒนา เนื่องจากมีต้นทุนการดำเนินงานน้อยกว่า หรือมีแหล่งทรัพยากรที่สมบูรณ์กว่า ซึ่งการจัดตั้งบริษัทลูกในต่างประเทศมักจะเป็นการลงทุนในรูปแบบของการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ (Foreign Direct Investment : FDI) โดยบริษัทแม่ (Parent Company) ในประเทศผู้ลงทุนเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัทลูกในประเทศผู้รับการลงทุน (Wholly Owned Subsidiary) และมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมการดำเนินงานทั้งหมดของบริษัทลูก โดยบริษัทแม่จะเป็นทั้งผู้ถือหุ้น และทำหน้าที่เป็นกรรมการ หรือผู้บริหารของบริษัทลูกด้วย เนื่องจากกรรมการหรือผู้บริหารของบริษัทแม่มักจะเป็นชุดเดียวกับกรรมการ และผู้บริหารของบริษัทลูก ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดจากความขัดแย้งในทางผลประโยชน์ระหว่างตัวการตัวแทนที่อาจเกิดขึ้นระหว่างบริษัทแม่ (ตัวการ) และกรรมการหรือผู้บริหารของบริษัทลูก (ตัวแทน)

1. รูปแบบของบริษัท

ตาม Uniform Limited Liability Company Act (1996) กำหนดให้ บุคคลเพียงคนเดียว หรือมากกว่านั้นอาจจะจัดตั้งบริษัทจำกัดได้โดยการยื่นข้อบังคับการจัดตั้งบริษัท (Articles of Organization) ต่อสำนักงานรัฐมนตรีต่างประเทศ (Secretary of State)¹⁶ โดยกำหนดให้บริษัทจำกัดมีสภาพเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นของบริษัท¹⁷

¹⁵ Eric Fox, *PIERCING THE VEIL OF LIMITED LIABILITY COMPANIES*, *George Washington Law Review*. (August, 1994) pp. 2-3.

¹⁶ **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 101 (9)** "Limited liability company" means a limited liability company organized under this (Act)."

Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 202 (a) "One or more persons may organize a limited liability company, consisting of one or more members, by delivering articles of organization to the office of the [Secretary of State] for filing.

¹⁷ **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 201** "A limited liability company is a legal entity distinct from its members."

ตามกฎหมายบริษัทจำกัดของมลรัฐ Delaware ให้ความหมายของคำว่า “บริษัทจำกัด” (Limited Liability Company) และ “บริษัทจำกัดท้องถิ่น” (Domestic Limited Liability Company) หมายถึง บริษัทจำกัดความรับผิดที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายของมลรัฐ Delaware ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกตั้งแต่หนึ่งคนหรือมากกว่านั้นขึ้นไป¹⁸ อย่างไรก็ตาม กฎหมายบริษัทจำกัดของมลรัฐ New Mexico กำหนดให้บุคคลเพียงคนเดียวหรือมากกว่านั้นอาจจัดตั้งบริษัท โดยการยื่นข้อบังคับการจัดตั้งบริษัท (Articles of Incorporation) ต่อคณะกรรมการ (commission)¹⁹ ซึ่งถ้อยคำในกฎหมายดังกล่าวเป็นปัญหาในการตีความอย่างมากว่าบุคคลเพียงคนเดียวที่จะสามารถจัดตั้งบริษัทจำกัดได้นั้นจำเป็นต้องเป็นสมาชิก (member) ของบริษัทหรือไม่ หรืออาจจะเป็นบุคคลอื่นที่สามารถกรอกข้อความในเอกสารสำคัญเพื่อจัดตั้งบริษัทได้ เช่น หมายความซึ่งเป็นผู้ร่างข้อบังคับในการจัดตั้งบริษัทนั่นเอง ทั้งนี้มาตราอื่นของกฎหมายบริษัทจำกัดของมลรัฐ New Mexico ก็ไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่าบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะต้องจัดตั้งโดยผู้ที่เป็นสมาชิกของบริษัทเท่านั้น²⁰

การจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายบริษัทของมลรัฐ Delaware ได้กำหนดให้บริษัทจำกัดจัดตั้งขึ้น โดยการยื่นใบรับรองการจัดตั้งบริษัท (Certificate of Information) ต่อรัฐมนตรีต่างประเทศ และเข้าผู้การทำสัญญาบริษัท (LLC Agreement) โดยสัญญาบริษัทจะต้องมีข้อบังคับของการจัดตั้งบริษัท (articles of incorporation) และข้อตกลงของผู้ถือหุ้น (shareholder agreement) ทั้งนี้สัญญาจัดตั้งบริษัทจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ และอำนาจของบริษัท และประเด็นอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งบริษัท

รูปแบบการเกิดขึ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายมลรัฐภายใต้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องเป็นรูปแบบของบริษัทจำกัด (Limited Liability Company) เท่านั้น ทั้งนี้การจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวทำได้โดยบุคคลผู้มีอำนาจคนหนึ่ง หรือมากกว่านั้น

¹⁸ Delaware Limited Liability Company Act § 18-101 (6) "Limited liability company" and "domestic limited liability company" means a limited liability company formed under the laws of the State of Delaware and having 1 or more members."

¹⁹ New Mexico Limited Liability Company Act [53-19] 53-19-7 "One or more person may form a limited liability company by filing articles of organization with the commission. The person or persons forming the limited liability company need not be members of the limited liability company. One or more persons may own and operate the limited liability company. A single member limited liability company formed prior to July 1, 1999 is a lawful entity."

²⁰ KATHARINE A. COOK, "LIMITED LIABILITY COMPANIES IN NEW MEXICO," *New Mexico Law Review*. (1997), www.lexis.com.

ดำเนินการจัดทำใบรับรองการจัดตั้งบริษัท (Certificate of Information) แล้วยื่นต่อสำนักงานรัฐมนตรีต่างประเทศ (Secretary of State)²¹ อย่างไรก็ตาม รูปแบบของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน (Multi-Member LLCs) ก็ได้ หากมีสมาชิกใหม่เพิ่มเข้ามาทำให้บริษัทมีจำนวนผู้ถือหุ้นมากกว่าหนึ่งคน

2. ทุนของการจัดตั้งบริษัท

ตาม Uniform Limited Liability Company Act และกฎหมายของมลรัฐ Delaware ไม่ได้กำหนดจำนวนของทุนขั้นต่ำในการจัดตั้งบริษัทไว้ เพียงแต่กำหนดให้การลงทุน (contribution) ของสมาชิกของบริษัทอาจจะประกอบด้วยทรัพย์สินที่จับต้องได้ (tangible) หรือที่จับต้องไม่ได้ (intangible) หรือผลประโยชน์อย่างอื่นซึ่งรวมถึงเงินสด (cash) ตัวสัญญาใช้เงิน (promissory note) การให้บริการ (services performed) หรือข้อตกลงอื่นที่ทำให้ได้มาซึ่งเงินสด หรือทรัพย์สิน (agreements to contribute cash or property) หรือสัญญาเพื่อการบริการ (contracts for services to be performed)²²

จากที่กล่าวมาแล้วว่าบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวได้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการได้รับประโยชน์ในทางภาษีอากร เนื่องจากการแก้ไขกฎหมาย Check-In-Box ตาม Internal Revenue Code of 1986 อนุญาตให้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวสามารถหลีกเลี่ยงการชำระภาษีจากเงินได้ของบริษัท โดยให้บริษัทสามารถชำระภาษีเสมือนเป็นผู้ประกอบการคนเดียวในลักษณะเช่นเดียวกับผู้ที่เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนที่ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวทำให้มีผลกระทบที่ตามมา คือ ทำให้บริษัทมีการกำหนดข้อจำกัดการโอนหุ้นอย่างเคร่งครัด การจำกัดอายุของบริษัท หรือการกำหนดจำนวนค่าสุดของทุนจดทะเบียนในการจัดตั้งบริษัท หรือ

²¹ **Delaware Limited Liability Company Act § 18-201 (a)** “In order to form a limited liability company, 1 or more authorized persons must execute a certificate of formation. The certificate of formation shall be filed in the Office of the Secretary of State and...”

²² **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 401** “A contribution of a member of a limited liability company may consist of tangible or intangible property or other benefit to the company, including money, promissory notes, services performed, or other agreements to contribute cash or property, or contracts for services to be performed.”

Delaware Limited Liability Company Act § 18-501 “The contribution of a member to a limited liability company may be in cash, property or services rendered, or a promissory note or other obligation to contribute cash or property or to perform service.”

เงินทุนของสมาชิกเพื่อให้บริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นได้รับผลประโยชน์ทางด้านภาษีในลักษณะดังกล่าวต่อไป

3. ผู้ถือหุ้นของบริษัท

ตาม Uniform Limited Liability Company Act ไม่ได้กำหนดนิยามของคำว่าสมาชิก (Member) ไว้ เพียงแต่กำหนดให้ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้จัดการบริษัท สมาชิกแต่ละคนถือว่าเป็นตัวแทน (agent) ของบริษัทเพื่อจุดมุ่งหมายในการประกอบธุรกิจของบริษัท ซึ่งหมายถึงการกระทำการต่าง ๆ ของสมาชิก รวมถึงการลงลายมือชื่อในนามของบริษัท เพื่อการดำเนินธุรกิจตามปกติของบริษัท หรือการดำเนินธุรกิจอันเป็นการผูกมัดบริษัท นอกจากสมาชิกของบริษัท ไม่มีอำนาจที่จะกระทำการดังกล่าวเพื่อบริษัทในกรณีใดกรณีหนึ่ง และต่อบุคคลผู้ซึ่งสมาชิกได้ติดต่อธุรกิจด้วยได้รู้หรือได้รับแจ้งแล้วว่าสมาชิกดังกล่าวไม่มีอำนาจดำเนินงานในฐานะเป็นตัวแทนของบริษัท²³

ตามกฎหมายบริษัทจำกัดของมลรัฐ Delaware ได้กำหนดนิยามของคำว่าสมาชิก (Member) ว่าหมายถึง บุคคลผู้ซึ่งบริษัทจำกัดได้ยอมรับเข้ามาเป็นสมาชิกของบริษัทตามที่กำหนดไว้ใน Delaware Limited Liability Company Act § 18-301 ในกรณีที่บริษัทจำกัดต่างชาตินั้นไปตามกฎหมายของมลรัฐ หรือกฎหมายของประเทศของบริษัต่างชาตินั้น หรือกฎหมายของประเทศอื่นที่บริษัทจำกัดต่างชาตินั้นจัดตั้งขึ้น²⁴ ซึ่งสมาชิกของบริษัทจำกัดอาจจะเป็นบริษัท (corporation), ห้างหุ้นส่วน (partnership), บริษัทจำกัดอื่น (other LLCs), ทรัสต์ (Trust), ทรัสต์ดี (Trustee), บุคคลธรรมดา (Individual) หรือองค์กรธุรกิจอื่น ๆ ก็ได้

²³ Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 301 (a) (a) “ Subject to subsections (b) and (c) :

1) Each member is an agent of the limited liability company for the purpose of its business, and an act of a member, including the signing of an instrument in the company's name, for apparently carrying on in the ordinary course the company's business or business of the kind carried on by the company binds the company, unless the member had no authority to act for the company in the particular matter and the person with whom the member was dealing knew or had notice that the member lacked authority.

²⁴ Delaware Limited Liability Company Act § 18-101 (11) "Member" means a person who has been admitted to a limited liability company as a member as provided in § 18-301 of this title or, in the case of a foreign limited liability company, in accordance with the laws of the state or foreign country or other foreign jurisdiction under which the foreign limited liability company is organized.

สมาชิกหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวมีสิทธิ อำนาจ และหน้าที่ในบริษัท จำกัดตามที่กฎหมายกำหนดทุกประการ ทั้งนี้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว เป็นองค์กรธุรกิจที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด (Limited Partnership) และความเป็นบริษัท (Corporate) กล่าวคือ สมาชิกของบริษัทมีความรับผิดชอบจำกัดเช่นเดียวกับผู้ที่เป็นหุ้นส่วน แต่สมาชิกของบริษัทไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวในหนี้ของบริษัทเช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นของบริษัทโดยทั่วไป โดยทั่วไปบริษัทมักมีการกำหนดข้อจำกัดในการโอนหุ้นไปให้แก่บุคคลภายนอกไว้อย่างเคร่งครัด ดังนั้นจึงไม่มีผู้ใดสามารถเข้ามาเป็นสมาชิกของบริษัทได้ ไม่ว่าจะเป็นการโอนหุ้นจากผู้ถือหุ้นเดิม หรือการออกหุ้นใหม่ โดยปราศจากความยินยอมของสมาชิกของบริษัท นอกจากข้อบังคับของการ จัดตั้งบริษัทกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวมีสมาชิกเพิ่มขึ้นทำให้บริษัทมีผู้ถือหุ้นมากกว่า หนึ่งคนบริษัทจะต้องจัดทำข้อตกลงการจัดการ (Operating Agreement) ใหม่ เนื่องจากโครงสร้าง ภายในของบริษัทย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกหรือผู้ถือหุ้นของบริษัท เพราะ ข้อตกลงในการจัดการบริษัทที่กำหนดเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ของผู้ถือหุ้นเดิมจะเหมาะสมสำหรับ บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อป้องกันความ ขัดแย้งในทางผลประโยชน์ที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ถือหุ้นของบริษัทมีจำนวนมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป นอกจากนี้ยังต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับสิทธิในการลงคะแนนเสียงของผู้ถือหุ้น สิทธิของผู้ถือหุ้นใน การได้รับแบ่งสรรผลกำไรจากการดำเนินงานของบริษัท และข้อจำกัดในการโอนผลประโยชน์ของ ผู้ถือหุ้นไปยังบุคคลอื่นซึ่งในบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่มีการกำหนดข้อจำกัดในการ โอน ผลประโยชน์ดังกล่าว²⁵

อย่างไรก็ดี การเพิ่มจำนวนของสมาชิกในบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่ทำให้สถานะ ในทางภาษีของบริษัทเปลี่ยนแปลงไป ตามกฎหมายภาษีเงินได้ของรัฐบาลกลางบริษัทจำกัดที่มีผู้ ถือหุ้นคนเดียวก็ยังคงไม่เป็นหน่วยภาษีแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้น นอกจากบริษัทจะเลือกชำระภาษี ในนามของบริษัท แต่เมื่อมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกในบริษัทสถานะทางภาษีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือ หุ้นคนเดียวก็จะเปลี่ยนจากการที่บริษัทต้องชำระภาษีในลักษณะเป็นผู้ประกอบการเพียงคนเดียว โดยไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลของบริษัท เป็นการชำระภาษีในลักษณะของห้างหุ้นส่วน (partnership) ดังนั้นกำไรหรือขาดทุนที่เกิดจากการดำเนินงานของบริษัทจึงถือว่าเป็นเงินได้ของ ผู้ถือหุ้นแต่ละคนโดยบริษัทก็ยังคงไม่ต้องชำระภาษีจากเงินได้ของบริษัทอยู่นั่นเอง

²⁵ http://d2d.ali-aba.org/_files/thumbs/rtf/TPL0201-ALBERTY02_thumb.pdf, Steven C. Alberty, Adding a New Member to an LLC (with Form).

4. การจัดการบริษัท

ตาม Uniform Limited Liability Company Act กำหนดให้การจัดการบริษัทแบ่งออกได้ดังนี้

1. การจัดการโดยผู้จัดการของบริษัท (Manager-managed company)²⁶ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดไว้ในใบรับรองการจัดตั้งบริษัท (articles of organization) โดยกรณีนี้สมาชิกอยู่ในฐานะของสมาชิกของบริษัทเท่านั้นไม่ถือว่าเป็นตัวแทน (agent) ของบริษัท หากแต่ถือว่าผู้จัดการ (manager) แต่ละคนเป็นตัวแทนในการดำเนินธุรกิจของบริษัทซึ่งหมายถึงการกระทำการต่าง ๆ ของผู้จัดการ รวมถึงการลงลายมือชื่อในนามของบริษัท เพื่อดำเนินธุรกิจตามปกติของบริษัท หรือการดำเนินธุรกิจอื่นเป็นการผูกมัดบริษัท นอกจากผู้จัดการไม่มีอำนาจที่จะกระทำการดังกล่าวเพื่อบริษัทในกรณีใดกรณีหนึ่ง และต่อบุคคลผู้ซึ่งผู้จัดการได้ติดต่อธุรกิจด้วยซึ่งรู้ หรือ ได้รับแจ้งแล้วว่าผู้จัดการบริษัทไม่มีอำนาจดำเนินงานในฐานะเป็นตัวแทนของบริษัท²⁷ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้จัดการเป็นผู้ดำเนินงานของบริษัทการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ผู้จัดการดำเนินงานเพื่อการประกอบธุรกิจอื่นเป็นปกติของบริษัท และภายในขอบอำนาจของผู้จัดการข่อมผูกพันบริษัท แต่หากกรรมการไม่ได้กระทำการเพื่อการประกอบธุรกิจเป็นปกติของบริษัท หรือกระทำการโดยไม่มีอำนาจต่อบุคคลซึ่งรู้หรือได้รับแจ้งว่าผู้จัดการดังกล่าวไม่มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท การกระทำดังกล่าวจึงไม่ผูกพันบริษัท ทั้งนี้ การดำเนินงานของผู้จัดการซึ่งไม่แสดงออกอย่างชัดเจนว่าเป็นการดำเนินธุรกิจ

²⁶ Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 101 (11) "Manager-managed company" means a limited liability company which is so designated in its articles of organization."

²⁷ Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 301 (b) "Subject to subsection (c). in a manager-managed company:

(1) A member is not an agent of the company for the purpose of its business solely by reason of being a member. Each manager is an agent of the company for the purpose of its business, and an act of a manager, including the signing of an instrument in the company's name, for apparently carrying on in the ordinary course the company's business or business of the kind carried on by the company binds the company, unless the manager had no authority to act for the company in the particular matter and the person with whom the manager was dealing knew or had notice that the manager lacked authority."

ตามปกติของบริษัท หรือการดำเนินธุรกิจโดยบริษัท ย่อมผูกพันบริษัทก็ต่อเมื่อการดำเนินงานดังกล่าวได้รับการอนุญาตภายใต้ Section 404²⁸

2. การจัดการโดยสมาชิกของบริษัท (Member-managed company)²⁹ ถือว่าสมาชิกแต่ละคนเป็นตัวแทน (agent) ของบริษัทเพื่อจูงใจหมายในการประกอบธุรกิจของบริษัท ซึ่งหมายถึงการกระทำการต่าง ๆ ของสมาชิก รวมถึงการลงลายมือชื่อในนามของบริษัท เพื่อการดำเนินธุรกิจตามปกติของบริษัท หรือการดำเนินธุรกิจอื่นเป็นการผูกมัดบริษัท นอกจากสมาชิกของบริษัทไม่มีอำนาจที่จะกระทำการดังกล่าวเพื่อบริษัทในกรณีใดกรณีหนึ่ง และต่อบุคคลผู้ซึ่งสมาชิกได้ติดต่อธุรกิจด้วยได้รู้ หรือได้รับแจ้งแล้วว่าสมาชิกดังกล่าวไม่มีอำนาจดำเนินงานในฐานะเป็นตัวแทนของบริษัท³⁰

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการบริษัทอาจกระทำโดยสมาชิก หรือผู้จัดการของบริษัท ในฐานะเป็นตัวแทนของบริษัท ในกรณีที่ผู้จัดการเป็นผู้ดำเนินงานของบริษัทสมาชิกของบริษัท ย่อมไม่มีอำนาจในการกระทำการต่าง ๆ ในฐานะตัวแทนของบริษัท โดยสมาชิก หรือผู้จัดการของบริษัทแล้วแต่กรณีที่เป็นผู้ดำเนินงานของบริษัทย่อมมีอำนาจกระทำการต่าง ๆ ในนามของบริษัท เพื่อผูกพันบริษัท เว้นแต่จะมีการจำกัดอำนาจของสมาชิก หรือผู้จัดการบริษัทไว้ในข้อตกลงการจัดการบริษัท (operating agreement) อย่างไรก็ตาม การจำกัดอำนาจดังกล่าวไม่กระทบต่อการใช้อำนาจของสมาชิก หรือผู้จัดการบริษัทในการผูกมัดบริษัทต่อบุคคลที่สามซึ่งไม่ได้รับแจ้งข้อจำกัดดังกล่าว ทั้งนี้ บริษัทจำกัดจะต้องรับผิดชอบต่อความสูญเสีย หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำการ หรือละเว้นกระทำการโดยไม่ชอบ หรือการกระทำการอื่น ๆ ของสมาชิก หรือผู้จัดการและแต่กรณีในการดำเนินธุรกิจโดยปกติของบริษัท หรือด้วยการใช้

²⁸ **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 301 (b)(2)** "An act of a manager which is not apparently for carrying on in the ordinary course the company's business or business of the kind carried on by the company binds the company only if the act was authorized under Section 404"

²⁹ **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 101 (12)** "Member-managed company" means a limited liability company other than a manager-managed company."

³⁰ **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 301 (a)** Subject to subsection (b) and (c).
(1) Each member is an agent of the limited liability company for the purpose of its business, and an act of a member, including the signing of an instrument in the company's name, for apparently carrying on in the ordinary course the company's business or business of the kind carried on by the company binds the company, unless the member had no authority to act for the company in the particular matter and the person with whom the member was dealing knew or had notice that the member lacked authority."

อำนาจของบริษัท³¹ โดยสมาชิก หรือผู้จัดการบริษัทไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวในหนี้ของบริษัท ไม่ว่าจะเป็นการกระทำกรในในฐานะสมาชิก หรือผู้จัดการบริษัท³² อย่างไรก็ตามสมาชิกของบริษัทคนเดียวคนหนึ่ง หรือทั้งหมดจะต้องรับผิดชอบในการกระทำกรของตนในฐานะสมาชิกในหนี้ หรือความผูกพัน หรือความรับผิดชอบของบริษัทถ้ามีข้อกำหนดระบุไว้ในข้อบังคับการจัดตั้งบริษัท (articles of organization) และหากสมาชิกผู้นั้นได้ให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรในการนำข้อกำหนดดังกล่าวมาบังคับใช้ หรือยอมผูกพันตามข้อกำหนดดังกล่าว³³

ภายใต้กฎหมายบริษัทจำกัดของมลรัฐ Delaware การจัดการและการควบคุมการดำเนินงานของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอาจจะกระทำกรโดยกรรมการของผู้จัดการ (Board of Managers) หรือสมาชิก (members) ของบริษัท ทั้งนี้กรรมการของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกรรมการของบริษัทจำกัดโดยทั่วไป ซึ่งหากบริษัทมีการจัดการโดยผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัท การใช้อำนาจของผู้ถือหุ้นในการจัดการบริษัทเป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกับการใช้อำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วน ทั้งนี้การจัดการหรือการควบคุมการดำเนินงานดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามข้อตกลงของสมาชิก (Agreement of the members) นอกจากนี้กฎหมายบริษัทจำกัดของมลรัฐ Delaware ยังอนุญาตให้สมาชิก หรือผู้จัดการของบริษัทสามารถโอนสิทธิ

³¹ **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 302** " A limited liability company is liable for loss or injury caused to a person, or for a penalty incurred, as a result of a wrongful act or omission, or other actionable conduct, of a member or manager acting in the ordinary course of business of the company or with authority of the company."

³² **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 303 (a)** "Except as otherwise provided in subsection (c), the debts, obligations, and liabilities of a limited liability company, whether arising in contract, tort, or otherwise, are solely the debts, obligations, and liabilities of the company. A member or manager is not personally liable for a debt, obligation, or liability of the company solely by reason of being or acting of the member or manager."

³³ **Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 303 (c)** "All or specified member of a limited liability company are liable in their capacity as members for all or specified debt, obligations, or liabilities of the company if :

- (1) a provision to that effect is contained in the articles of organization ; and
- (2) a member so liable has consented in writing to the adoption of the provision or to be bound by the provision."

และอำนาจดังกล่าวให้แก่ตัวแทน (agent) หรือพนักงาน (officers) หรือลูกจ้าง (employee) ของสมาชิก หรือผู้จัดการก็ได้³⁴

ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดการบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว คือ บทบัญญัติของกฎหมายบริษัทในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการบริษัทนั้นได้บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการจัดตั้งบริษัทที่ประกอบด้วยผู้ถือหุ้นตั้งแต่สองคนขึ้นไปเท่านั้น ดังนั้นหลักเกณฑ์ในกฎหมายดังกล่าวจึงไม่เหมาะสมสำหรับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว แต่อย่างไรก็ดี ในระยะเริ่มแรกอาจจะต้องมีการประยุกต์ใช้แนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานที่ใช้กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน (Multi-Member LLCs) กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวด้วย เช่น การปรับปรุงร่างข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการ (Operating Agreement) ของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวภายใต้หลักการของ check-the-box อย่างไรก็ตาม การจัดการบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวมักจะไม่มีแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของและการจัดการ โดยการจัดการบริษัทจะอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท และผู้ถือหุ้นย่อมมีสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวในการจัดการบริษัท และ การโอนผลประโยชน์อันเกิดจากการดำเนินงานของบริษัทไปให้แก่บุคคลอื่น

อย่างไรก็ตาม เช่นเดียวกับบริษัทโดยทั่วไปที่ศาลอาจจะตัดสินให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทต้องรับผิดชอบเป็นส่วนหนึ่งในหนี้ของบริษัท หากการจัดตั้งบริษัทนั้นเป็นเพียงตัวตนที่สอง (Alter Ago) ของผู้ถือหุ้นของบริษัท กล่าวคือ สมาชิกหรือผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทอาจจะจัดตั้งบริษัทขึ้นมาเพื่ออำพรางการประกอบธุรกิจส่วนตัวของตนเอง โดยต้องการได้รับประโยชน์จากหลักการจำกัดความรับผิด และผลประโยชน์ทางด้านภาษี ซึ่งการตัดสินของศาลโดยใช้หลักความเป็นตัวตนที่สองของผู้ถือหุ้นเป็นการตัดสินคดีโดยปรับใช้หลักการ ไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลของบริษัท (Lifting or Piercing the Corporate Veil) นั่นเอง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความล้มเหลวของบริษัทโดยทั่วไปในการจัดประชุมผู้ถือหุ้น หรือกรรมการของบริษัทอาจจะทำให้บริษัทมีความรับผิดภายใต้หลักความเป็นตัวตนที่สองของผู้ถือหุ้นก็ตาม แต่ตามกฎหมายของมลรัฐ California ความล้มเหลวของบริษัทจำกัดในการจัดประชุมสมาชิก หรือผู้จัดการอาจจะไม่ใช่ประเด็นที่นำมาพิจารณาให้สมาชิกของบริษัทต้องรับผิดชอบเป็นส่วนหนึ่งในหนี้ของบริษัท หากข้อบังคับของการจัดตั้งบริษัท (Articles of Organization) หรือข้อตกลงเพื่อการจัดการ (Operating Agreement) ไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนถึงการประชุมดังกล่าว

³⁴ KATHARINE A. COOK, "LIMITED LIABILITY COMPANIES IN NEW MEXICO,"

New Mexico Law Review. (1997), www.lexis.com.

5. การเลิกบริษัท

ตาม Uniform Limited Liability Company Act และกฎหมายของมลรัฐต่าง ๆ ได้บัญญัติเหตุแห่งการเลิกบริษัทโดยนำหลักการของกฎหมายห้างหุ้นส่วนมาปรับใช้ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวอาจนำมาบังคับใช้กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน และบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว ตัวอย่างเช่น บริษัทอาจจะเลิกโดยเหตุใด ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงการจัดการ (Operating Agreement) หรือโดยความยินยอมของสมาชิกบริษัท ซึ่งจำนวนหรืออัตราส่วนของสมาชิกที่ให้ความยินยอมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงในการจัดการ เป็นต้น³⁵

กล่าวโดยสรุปคือ ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (Single-Member Limited Liability Company) เป็นองค์กรธุรกิจที่มีลักษณะพิเศษซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างบริษัท (Corporation) และห้างหุ้นส่วน (Partnership) กล่าวคือ บริษัทจำกัดมีสภาพเป็นนิติบุคคลแยกออกจากสมาชิก (Member) ของบริษัท โดยสมาชิกของบริษัทสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของบริษัทได้โดยมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนทุนที่ตนได้นำมาลงในบริษัท โดยกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดได้นำหลักการเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนมาปรับใช้ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลิกบริษัท อย่างไรก็ตาม ลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ บริษัทไม่ต้องชำระภาษีจากเงินได้ของบริษัท โดยจะคำนวณภาษีเฉพาะจากเงินได้ของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทเท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ใน Check-In-Box ตาม Internal Revenue Code of 1986

3.2 ประเทศในภาคพื้นยุโรป

3.2.1 บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตาม Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC)³⁶

ในเดือนพฤศจิกายน 1986 Council Ministers ได้ยอมรับโครงการปฏิบัติการ (Action Programme) ซึ่งมีแนวความคิดที่ต้องการสนับสนุนการพัฒนาการประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (small and medium-sized enterprises) และในปีเดียวกันก็มีแนวความคิดในการ

³⁵ Uniform Limited Liability Company Act (1996) section 801.

³⁶ D.D. PRENTICE, *EEC Directives on Company Law and Financial Markets* (Oxford: CLARENDON PRESS, 1991), pp. 161-164.

สนับสนุนการประกอบธุรกิจโดยบุคคลเพียงคนเดียว (one man businesses) เอกสารของ คณะกรรมการ (Commission) ได้รวบรวมร่างแนวทาง (Directive) ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการทำให้ สอดคล้องกัน (harmonize) ซึ่งกฎหมายที่ควบคุมดูแลบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวโดยผ่านทาง Community โดยคณะกรรมการได้เน้นถึงความไม่มีอยู่ขององค์กรธุรกิจรูปแบบดังกล่าวในประเทศ สมาชิกบางประเทศ และความแตกต่างของกฎหมายของประเทศสมาชิกที่อนุญาตให้มีการจัดตั้ง บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว ซึ่งร่างแนวทาง (Directive) ดังกล่าวอยู่ภายใต้ Article 54 EEC ซึ่งมีการตีความให้มีขอบเขตรวมถึงการทำให้สอดคล้องกันซึ่งกฎหมายบริษัทของประเทศในภาคพื้น ยุโรป ร่างข้อเสนอมีบทบัญญัติที่เข้มงวดซึ่งถูกวิจารณ์โดย UNICE แต่หลักการดังกล่าวไม่ปรากฏ ในแนวทางซึ่งบัญญัติโดย Council ซึ่งได้มีการยอมรับข้อเสนอดังกล่าวที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดย รัฐสภาแห่งยุโรป (European Parliament) ในเดือนธันวาคม 1989³⁷

ในปี 1988 คณะกรรมการ (Commission) ได้ยอมรับข้อเสนอตาม Twelfth Council Directive on company law เกี่ยวกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (single-member companies) โดยประเทศสมาชิกที่ยินยอมเข้าร่วมใน Directive ฉบับดังกล่าว ได้แก่ ประเทศเบลเยียม (Belgium) ประเทศเดนมาร์ก (Denmark) ประเทศฝรั่งเศส (France) ประเทศเยอรมัน (Germany) และประเทศ เนเธอร์แลนด์ (Netherlands) ซึ่งประเทศลักเซมเบิร์ก อยู่ในระหว่างการร่างกฎหมายเพื่อเข้าร่วมใน Directive³⁸

ตามกฎหมายของประเทศโปรตุเกส (Portugal) กำหนดให้การดำเนินธุรกิจโดยบุคคลคนเดียวที่เป็นบุคคลธรรมดา (single-person business) มีความรับผิดชอบจำกัด (limited liability) ในหนึ่งของ บริษัทเช่นเดียวกับบริษัทที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งเรียกการประกอบธุรกิจในลักษณะดังกล่าวว่า 'individual limited-liability business หรือ estabelecimento individual de responsabilidade limitada ; EIRL' โดยจะต้องมีการจัดสรรทรัพย์สินในส่วนของผู้ประกอบการคนเดียว เพื่อให้สามารถแสดงให้เห็นถึงเงินทุนในการจัดตั้ง EIRL โดยเงินทุนดังกล่าวจะต้องจัดสรรอยู่ในบัญชีเงินฝากในนาม ของ EIRL เอง โดยการจัดตั้ง EIRL จะต้องนำไปจดทะเบียนจัดตั้งต่อสำนักงานจดทะเบียน ซึ่งการจัดตั้งการประกอบธุรกิจในลักษณะดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เกี่ยวกับการจัดตั้ง (formation) การเปิดเผยต่อสาธารณชน (public) การจัดทำบัญชี (accounting) การดำรงเงินทุน

³⁷ Frank Wooldridge, Company Law in the United Kingdom and the European Community Its Harmonisation and Unification. European Community Law Series, 1991, p. 98.

³⁸ Venessa Edwards. EC Company Law. Oxford EC Law Library, (Midsomer Norton, Somerset: Bockcraft Ltd., 1999) p. 219.

(maintenance of capital) การแบ่งแยกทรัพย์สิน (separation of assets) และการชำระบัญชี (liquidation) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินของ EIRL จะต้องนำมาใช้เฉพาะการชำระหนี้ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเท่านั้น³⁹

ตามกฎหมายของประเทศเคนมาร์ค ประเทศเยอรมัน และประเทศเนเธอร์แลนด์ อนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวทั้งที่ก่อตั้งขึ้นโดยบุคคลธรรมดา (natural person) และนิติบุคคล (artificial) ในขณะที่ตามกฎหมายของประเทศเบลเยียมอนุญาตให้เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้นที่สามารถเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวได้⁴⁰

กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส และข้อเสนอทางกฎหมาย (proposed legislation) ของประเทศลักเซมเบิร์ก อนุญาตให้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวสามารถก่อตั้งขึ้นโดยนิติบุคคลได้ แต่ห้ามมิให้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นเดียวบริษัทหนึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอีกบริษัทหนึ่ง กล่าวคือ ห้ามมิให้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวถือหุ้นระหว่างกันเองนั่นเอง⁴¹

สำหรับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่รองรับการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว และกำหนดความรับผิดชอบเป็นส่วนตัวให้แก่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท (sold shareholder) หรือกำหนดให้การที่บริษัทจำกัดมีผู้ถือหุ้นเหลืออยู่เพียงคนเดียวเป็นเหตุเลิกบริษัท (wound up) ข้อเสนอต่าง ๆ ได้แสวงหาหนทางเพื่อครอบคลุมความหลากหลายของกฎหมายของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศโดยการใช้เครื่องมือทางกฎหมายในการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการคนเดียว (individual entrepreneur) โดยผ่านทาง Community⁴²

อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกจะต้องนำ Directive ฉบับนี้ไปใช้บังคับเป็นกฎหมาย (laws) กฎเกณฑ์ (regulations) และบทบัญญัติของฝ่ายบริหาร (administrative provisions) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1992 เป็นต้นไป โดยจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการ (Commission) ทราบ ทั้งนี้รัฐสมาชิกอาจจะกำหนดว่าในกรณีของบริษัทที่ดำเนินการอยู่ในวันที่ 1 มกราคม 1992 Directive ฉบับนี้จะไม่บังคับใช้กับบริษัทดังกล่าว โดยจะใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1993 เป็นต้นไปก็ได้ โดยรัฐ

³⁹ Ibid., p. 223.

⁴⁰ Ibid., p. 219.

⁴¹ Ibid., p. 219.

⁴² Ibid., p. 219.

สมาชิกจะต้องติดต่อสื่อสารกับคณะกรรมการเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของบทบัญญัติของกฎหมายภายในประเทศซึ่งรัฐสมาชิกได้นำ Directive ฉบับนี้ไปปรับใช้⁴³

1. แนวความคิดทางกฎหมาย และวัตถุประสงค์

ตามArticle 54(3)(g)⁴⁴ แห่ง Treaty Establishing the European Economic Community เป็นหลักกฎหมายพื้นฐานของการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว โดยได้วางหลักว่า สภา (Council) และ คณะกรรมาธิการ (Commission) จะต้องทำให้บรรลุผลซึ่งหน้าที่ในการพัฒนาภายใต้บทบัญญัติเหล่านี้ (g) โดยความร่วมมือกับการคุ้มครองที่จำเป็นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกและบุคคลอื่น ซึ่งถูกกำหนดโดยรัฐสมาชิกในส่วนที่เกี่ยวกับบริษัทหรือองค์กรธุรกิจตามความหมายในวรรคสองของArticle 58 แห่ง Treaty Establishing the European Economic Community ด้วยการทำให้มีการคุ้มครองดังกล่าวอย่างเสมอภาคกันตลอดทั้งสหภาพยุโรป ซึ่งตามArticle 58 วรรคสอง⁴⁵ กำหนดให้บริษัท หรือองค์กรธุรกิจ หมายความว่า บริษัทหรือองค์กรธุรกิจซึ่งก่อตั้งภายใต้กฎหมายแพ่ง (Civil Law) หรือกฎหมายพาณิชย์ (Commercial Law) ซึ่งรวมถึงการรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ (Cooperative Societies) และนิติบุคคลรูปแบบอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายเอกชน (Private Law) หรือกฎหมายมหาชน (Public Law) ซึ่งอาจจะไม่ได้ดำเนินการเพื่อแสวงหาผลกำไร (non-profit)⁴⁶

มีผู้กล่าวว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ กล่าวคือ บทบัญญัตินี้ดังกล่าวสนับสนุนให้ผู้ประกอบการคนเดียว (sold trader) สามารถประกอบกิจการในรูปแบบของบริษัทภายในกรอบของกฎหมายซึ่งอยู่ภายใต้การ

⁴³ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) Article 8.

⁴⁴ Treaty Establishing the European Economic Community Article 54(3)(g) “The Council and the Commission shall carry out the duties developing upon them under the preceding provision, in particular :

(g) by coordinating to the necessary extent the safeguards which, for the protection of the interest of member and others, are required by Member States of companies or firms within the meaning of the second paragraph of Art. 58 with a view to making such safeguards equivalent throughout the Community’

⁴⁵ Treaty Establishing the European Economic Community Article 58 วรรคสอง “Companies or Firms means companies or firms constituted under civil or commercial law, including cooperative societies, and other legal persons governed by public or private law, save for those which are non-profit making.”

⁴⁶ Venessa Edwards. *EC Company Law*, p.222.

ดำรงอยู่ของมาตรการของประชาคมยุโรป และแนวทางปัจจุบันที่ก่อให้เกิดการคุ้มครองที่เสมอภาคกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดเผย (disclosure) และการจัดทำ (drawing up) และการตรวจสอบ (auditing) บัญชี ซึ่งอนุญาตให้แบ่งแยกเงินทุนของบริษัทออกจากทรัพย์สินและความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท⁴⁷

จากที่กล่าวมาข้างต้นว่าวัตถุประสงค์ที่กฎหมายอนุญาตให้จัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวนั้น ข้อเสนอในร่าง Directive ดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมให้ Community มีการสนับสนุนการก่อตั้ง และการพัฒนาการประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (small and medium-sized enterprises) ซึ่งบริษัทเอกชน (private company) เป็นกลไกที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว อย่างไรก็ตาม มีบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสมาชิกบางประเทศที่ขยายทางเลือกที่ในการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวไปยังบริษัทมหาชน (public companies) อีกด้วย ตัวอย่างเช่น ตามกฎหมายบริษัทของประเทศเนเธอร์แลนด์⁴⁸

ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการร่าง Directive ฉบับนี้ คือเพื่อเป็นการทำให้สอดคล้องกัน (harmonization) ของกฎหมายของประเทศสมาชิกซึ่งยังคงไม่ชัดเจนนัก เนื่องจาก Directive อนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวได้ทั้งในรูปแบบของบริษัทเอกชน และบริษัทมหาชน หรือการกำหนดให้ผู้ประกอบการคนเดียว (sole trader) อยู่ภายใต้หลักการจำกัดความรับผิด และอนุญาตให้ประเทศสมาชิกจำกัดจำนวนของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวที่เอกชนเป็นผู้จัดตั้งขึ้น และห้ามมิให้ผู้ประกอบการในรูปแบบบริษัทจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว แม้ว่าความหลากหลายของกฎหมายของแต่ละประเทศสมาชิกเสมือนว่าจะถูกทำให้ลดน้อยลงโดย Directive อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีความเชื่อมั่นอย่างน้อยที่สุดได้ว่าประเทศสมาชิกทุกประเทศจะจัดให้ผู้ประกอบการคนเดียวสามารถประกอบกิจการที่จำกัดความรับผิดได้ในบางรูปแบบ

2. รูปแบบของบริษัท

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตาม Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) อาจจัดตั้งได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

⁴⁷ Ibid., p. 222.

⁴⁸ Ibid., p. 223.

1. รูปแบบบริษัทจำกัด ตาม Article 1 ของ Directive บัญญัติให้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวสามารถจัดตั้งได้ในลักษณะเป็นรูปแบบหนึ่งของบริษัทจำกัดตามกฎหมายของแต่ละประเทศสมาชิก⁴⁹ ซึ่งเหตุผลในการให้มีการจัดตั้งในรูปแบบของบริษัทจำกัดก็เพื่อเป็นเครื่องมือในทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนการประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)⁵⁰

2. รูปแบบบริษัทมหาชนจำกัด (public limited company) ตาม Article 6 บัญญัติให้ประเทศสมาชิกที่อนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามที่บัญญัติไว้ใน Article 2 (1) ให้นำ Directive ฉบับนี้มาใช้บังคับในกรณีที่มีการจัดตั้งบริษัทดังกล่าวในรูปแบบของบริษัทมหาชนจำกัดด้วย ซึ่ง Article 2 (1) บัญญัติบริษัทอาจจะมีผู้ถือหุ้นคนเดียวได้ใน 2 กรณี คือ

ก) การจัดตั้งบริษัท (formed) โดยมีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว⁵¹

ข) การที่หุ้นทั้งหมดของบริษัทตกมาอยู่ในความครอบครองของบุคคลเพียงคนเดียว⁵²

อย่างไรก็ตาม ตามกฎหมายของรัฐสมาชิกบางประเทศกำหนดให้การจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดจะต้องประกอบด้วยผู้เริ่มก่อการตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดังนั้นการที่จำนวนผู้ถือหุ้นลดของบริษัทมหาชนเหลือเพียงคนเดียวจึงเป็นการขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่แล้ว ทั้งนี้ ตาม Second Council Directive of 13 December 1976 (77/91/EEC)⁵³ กำหนดให้บริษัทมหาชนจำกัดจะต้องมี

⁴⁹ ในแต่ละประเทศสมาชิกจะมีชื่อเรียก “บริษัทจำกัด” ที่แตกต่างกัน ได้แก่

ประเทศเยอรมัน เรียกว่า Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH)

ประเทศเบลเยียม เรียกว่า Société privée à responsabilité limitée/de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

ประเทศเดนมาร์ก เรียกว่า Anpartsselskaber

ประเทศฝรั่งเศส เรียกว่า Société à responsabilité limitée

ประเทศลักเซมเบิร์ก เรียกว่า Société à responsabilité limitée

ประเทศเนเธอร์แลนด์ เรียกว่า Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

ประเทศอังกฤษ เรียกว่า Private company limited by shares or by guarantee

⁵⁰ D.D Prentice, EEC Directive on Company Law and Financial Markets.(Great Britain, 1991), p. 162

⁵¹ Ibid., p. 163.

⁵² Ibid., p. 163.

⁵³ Ibid., pp. 31-49.

เงินทุนในการจัดตั้งบริษัทขั้นต่ำ จึงทำให้การจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดเป็นทางเลือกที่ไม่ได้รับความสนใจมากนัก⁵⁴

จากที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า กรณีตาม 2. การที่จำนวนของผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดลดลงเหลือน้อยกว่า สองคนก็ไม่เป็นเหตุให้เลิกบริษัทตามที่บัญญัติไว้ใน Article 11(2)(f) ของ First Directive ซึ่งวางหลักว่ากฎหมายของรัฐสมาชิกอาจจะกำหนดให้เป็นโมฆะ (nullity) ในสิ่งซึ่งขัดต่อกฎหมายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมดูแลบริษัท ในส่วนที่จำนวนของผู้ก่อตั้งบริษัทที่มีจำนวนน้อยกว่า 2 คนก็ได้⁵⁵

3. ผู้ถือหุ้นของบริษัท

ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ถือหุ้นตาม Article 2 (2) บัญญัติให้รัฐสมาชิก (Member State) อาจจะออกกฎหมายภายในของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยวางหลักการพิเศษ หรือบทลงโทษ (sanctions) ในกรณีที่บุคคลธรรมดา (natural person) เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว และในกรณีที่บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวแห่งหนึ่ง หรือนิติบุคคลรูปแบบอื่นเป็นผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอีกแห่งหนึ่ง⁵⁶

อย่างไรก็ดี รัฐสมาชิกไม่จำเป็นที่จะต้องอนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวในกรณีที่มีบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการคนเดียว (individual entrepreneur) มีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนได้ใช้ไปในการดำเนินธุรกิจของตนบนเงื่อนไขที่ว่า การปกป้องได้วางไว้สำหรับการดำเนินการซึ่งมีความเสมอภาคกันตามที่กำหนดไว้โดย Directive ฉบับนี้ หรือโดยบทบัญญัติอื่นของ Community ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามที่บัญญัติไว้ใน Article 1⁵⁷ กล่าวคือ หากรัฐสมาชิกได้รับประโยชน์จากทางเลือกในการให้ผู้ประกอบการเพียงคนเดียวมีความรับผิดชอบจำกัดแล้วก็เท่ากับว่าเป็นการให้ความคุ้มครองที่เสมอ

⁵⁴ Venessa Edwards. *EC Company Law*. p. 223.

⁵⁵ **First Council Directive of 9 March 1968 (68/151/EEC) Article 11 (2)(f)** 'Nullity may be orders [on the ground] that, contrary to the national law governing the company [emphasis added], the number of founder member is less than two.'

⁵⁶ D.D Prentice, *EEC Directive on Company Law and Financial Markets*. p. 163.

⁵⁷ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) Article 7.

ภาคกันหาอนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว ซึ่งการประกอบธุรกิจ โดยผู้ประกอบการคนเดียวภายใต้หลักการจำกัดความรับผิดชอบต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดเผยต่อสาธารณะชน (publicity) การบริหาร (Administration) และในส่วนของสัญญา (contracts) ซึ่งอาจจะขยายให้อยู่ในแนวทาง (Directives) ที่เกี่ยวกับกฎหมายบริษัทฉบับอื่นก็ได้ ตัวอย่างเช่น การเปิดเผยข้อมูล (disclosure of information) หรือ การตรวจสอบและการจัดทำบัญชี (audit and account) เป็นต้น⁵⁸

4. การเปิดเผยต่อสาธารณะชน

เมื่อมีการจัดตั้งบริษัทในรูปแบบของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะต้องดำเนินการตาม Article 3 แห่ง Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) ซึ่งบัญญัติให้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเพราะการที่หุ้นทั้งหมดได้ตกมาอยู่ในความครอบครองของบุคคลเพียงคนเดียวจะต้องบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือนำไปจดทะเบียนตามความหมายใน Article 3 (1) และ (2) แห่ง Directive 68/151/EEC (Treaty Establishing the European Economic Community)^{59,60} หรือการเก็บเอกสารการจดทะเบียนโดยบริษัท โดยที่สาธารณะชนสามารถเข้าถึงได้⁶¹ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดเครื่องมือในการจัดตั้งบริษัทโดยการจดทะเบียนต่อสำนักงานจดทะเบียนบริษัท หรือการให้เสมอภาคกันในแต่รัฐสมาชิกในการดำเนินการจัดตั้งบริษัท โดยตาม Article 3 ประกอบด้วยบทบัญญัติที่กำหนดให้บริษัทเปิดเผยต่อสาธารณะชนในกรณีที่บริษัทดังกล่าวได้กลายมาเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเนื่องจากหุ้นทั้งหมดตกอยู่ในความครอบครองของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว โดย

⁵⁸ Venessa Edwards. *EC Company Law*. p. 224.

⁵⁹ **First Council Directive of 9 March 1968 (68/151/EEC) Article 3 (1)** In each Member State a file shall be opened in a central register, commercial register or companies register, for each of the companies registered therein.

First Council Directive of 9 March 1968 (68/151/EEC) Article 3 (2) All documents and particulars which must be disclosed in pursuance of Article 2 shall be kept in the file or entered in the register ; the subject matter of the entries in the register must in every case appear in the file.

⁶⁰ D.D Prentice, *EEC Directive on Company Law and Financial Markets*. pp. 26-27.

⁶¹ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) Article 3.

อาจจะเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณะชน โดยการจดทะเบียนบริษัท หรือการกระทำในลักษณะเดียวกัน หรือการเข้าสู่การจดทะเบียนและบริษัทเป็นผู้เก็บรักษาเอกสารดังกล่าว และสามารถให้สาธารณะชนสามารถเข้าถึงได้⁶²

5. การจัดการบริษัท

ตาม Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) กำหนดให้ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทจะต้องใช้อำนาจของที่ประชุมทั่วไปของบริษัท⁶³ และการตัดสินใจโดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวดังกล่าวจะต้องมีการบันทึกในรายงานการประชุมหรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร⁶⁴ ทั้งนี้รัฐสมาชิกมีความเป็นอิสระในการตรากฎหมายเกี่ยวกับบทลงโทษที่เหมาะสมในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าวได้⁶⁵ นอกจากนี้ยังกำหนดให้การทำสัญญาระหว่างผู้ถือหุ้นคนเดียวกับบริษัทในการแต่งตั้งผู้ถือหุ้นเป็นผู้แทนจะต้องมีการบันทึกในรายงานการประชุม และเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร⁶⁶

แต่อย่างไรก็ดี รัฐสมาชิกไม่จำเป็นจะต้องดำเนินการดังกล่าวในการดำเนินงานของบริษัทในปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงการดำเนินการภายใต้ภาวะปกติ ซึ่งคณะกรรมการ (Commission) ได้กล่าวว่า ข้อตกลงใด ๆ ระหว่างบริษัทและผู้ถือหุ้นของบริษัทเป็นการแบกรับความ ของความขัดแย้งกันทางผลประโยชน์ ย่อมเป็นอันตรายแม้แต่ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว

ในร่างแนวทางเดิมกำหนดให้การทำข้อตกลงระหว่างผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวและบริษัทซึ่งเขาเป็นตัวแทนจะต้องจัดทำในรูปแบบของข้อบังคับของบริษัท (company's statutes) หรือเอกสารสิทธิในการจัดตั้งบริษัท (instrument of incorporation) โดยอยู่บนพื้นฐานที่ว่าเอกสารดังกล่าวต้อง

⁶² Venessa Edwards. *EC Company Law*. p. 225.

⁶³ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) Article 4(1).

⁶⁴ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) Article 4(2).

⁶⁵ Venessa Edwards. *EC Company Law*. p. 226.

⁶⁶ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) Article 5(1).

สามารถเข้าถึงได้โดยฝ่ายที่มีส่วนได้เสีย (interested party) ในการจัดตั้งบริษัทซึ่งเป็นไปตาม First Council Directive of 9 March 1968 (68/151/EEC) อย่างไรก็ตามก็ตีร่างแนวทางดังกล่าวไม่ได้รับความเห็นชอบให้นำมาบัญญัติใน Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC)⁶⁷

3.2.2 หลักเกณฑ์ของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.)

หลักเกณฑ์ของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.)⁶⁸ ได้บัญญัติขึ้นโดยการใช้อำนาจของ Minister for Enterprise and Employment ตาม Section 3 แห่ง European Communities Act 1972 และผลของ Council Directive No. 89/667/EEC of 21 December 1989 โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 1994 โดยให้นำบทบัญญัติ หรือกฎเกณฑ์ของกฎหมายที่บังคับใช้กับบริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองที่จัดตั้งขึ้นตาม Company Act 1963 มาปรับใช้กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามความเหมาะสม ส่วนบทบัญญัติกฎหมายของ Company Act 1963 จะนำมาปรับใช้กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวที่เกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์ฉบับนี้ก็ต่อเมื่อมีการกำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ฉบับนี้⁶⁹ ซึ่งสาระสำคัญของหลักเกณฑ์ฉบับนี้สามารถสรุปได้ ดังนี้

(ก) ความหมาย

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (SINGLE-MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) คือ บริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองที่ก่อตั้งขึ้นโดยบุคคลเพียงคนเดียว หรือมีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว ซึ่งมีการรับรองให้มีขึ้นโดยกฎหมายบริษัท (Company Acts)⁷⁰ หรือ

⁶⁷ Venessa Edwards. *EC Company Law*, p. 227.

⁶⁸ <http://www.irishstatutebook.ie/ZZSI275Y1994.html>.

⁶⁹ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 3 (2) – (3).

⁷⁰ กฎหมายบริษัท (Company Acts) หมายถึง Company Act 1963 และบทบัญญัติกฎหมายทั้งหลายที่เป็นส่วนประกอบของกฎหมายฉบับดังกล่าว.

หลักเกณฑ์ (Regulation) ฉบับนี้⁷¹ โดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทอาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ก็ได้

(ข) การจัดตั้ง

บุคคลเพียงคนเดียวสามารถเข้าเป็นสมาชิกของบริษัทโดยการระบุนชื่อของตนในหนังสือบริคณห์สนธิเมื่อมีการจัดตั้งบริษัท และดำเนินการตามที่กำหนดใน Company Act 1963 และหลักเกณฑ์ฉบับนี้ที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียน รูปแบบ และการจัดตั้งบริษัทจำกัดโดยหุ้นหรือโดยคำรับรอง⁷²

(ค) การแปรสภาพ

1) การแปรสภาพเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว

บริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายบริษัท (Company Acts) โดยสมาชิกตั้งแต่สองคน หรือมากกว่านั้นขึ้นไปในหนังสือบริคณห์สนธิตาม Company Act 1963 ย่อมกลายเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตั้งแต่วันที่จำนวนสมาชิกของบริษัทลดลงเหลือเพียงคนเดียว และหุ้นทั้งหมดของบริษัทได้ถูกจดทะเบียนในนามของบุคคลเพียงคนเดียว ทั้งนี้เมื่อบริษัทได้กลายเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรตามแบบฟอร์มที่กำหนดต่อนายทะเบียนบริษัทภายใน 28 วันภายหลังจากวันที่จำนวนสมาชิกของบริษัทลดลงเหลือเพียงหนึ่งคน หากไม่ปฏิบัติตามบริษัท และพนักงานทุกคนของบริษัทผู้ซึ่งไม่ปฏิบัติตามย่อมมีความผิดตามกฎหมาย⁷³

2) การแปรสภาพเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน

บริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นโดยสมาชิกเพียงคนเดียว หรือบริษัทที่จำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดลงเหลือเพียงคนเดียวตามที่กำหนดใน Company Act 1963 และหลักเกณฑ์ฉบับนี้ย่อมสิ้นสุดความเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตั้งแต่วันที่จำนวนสมาชิกของบริษัทเพิ่มขึ้นมากกว่าหนึ่งคน ทั้งนี้หากบริษัทยังคงดำเนินธุรกิจในรูปแบบของบริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองต่อไป ในกรณีดังกล่าวจำนวนสมาชิกของบริษัทจะต้องไม่เกิน 50 คน โดยบริษัทจะต้องแจ้งเป็น

⁷¹ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 3 (1).

⁷² (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 4.

⁷³ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 5.

ลายลักษณ์อักษรตามแบบฟอร์มที่กำหนดต่อนายทะเบียนบริษัทภายใน 28 วันภายหลังจากวันที่จำนวนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นมากกว่าหนึ่งคน หากไม่ปฏิบัติตามบริษัท และพนักงานทุกคนของบริษัทซึ่งไม่ปฏิบัติตามย่อมมีความผิดตามกฎหมาย⁷⁴

(ง) ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น

ตาม Company Act 1963 กำหนดว่าเมื่อผู้ถือหุ้นของบริษัทลดลงน้อยกว่าสองคนในกรณีของบริษัทเอกชน และน้อยกว่าเจ็ดคนในกรณีของบริษัทประเภทอื่น โดยบริษัทได้ดำเนินธุรกิจต่อมามากกว่า 6 เดือน ในช่วงระยะเวลาที่บริษัทดำเนินธุรกิจภายหลังระยะเวลา 6 เดือน สมาชิกทุกคนของบริษัทจะต้องรับผิดชอบร่วมกับบริษัทในหนี้ของบริษัท และอาจจะถูกฟ้องเพื่อให้ชำระหนี้ของบริษัทได้ด้วย⁷⁵ แต่อย่างไรก็ดี ตามหลักเกณฑ์ฉบับนี้กำหนดไม่ให้นำหลักการดังกล่าว มาใช้บังคับกับบริษัทจำกัด ทั้งนี้ก่อนวันที่หลักเกณฑ์ฉบับนี้จะใช้บังคับ สมาชิกของบริษัทจะต้องรับผิดชอบตามหลักการตามที่กำหนดใน Company Act 1963 ดังกล่าวข้างต้น แต่ภายหลังหลักเกณฑ์ฉบับนี้มีผลใช้บังคับแล้วสมาชิกของบริษัทย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทตามที่กำหนดใน Company Act 1963 อีก⁷⁶

(จ) การประชุมผู้ถือหุ้น

ผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทอาจจะตัดสินใจเพื่อดำเนินงานของบริษัทโดยยกเว้นไม่จัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปีก็ได้ ทั้งนี้ไม่ให้นำ Section 131 แห่ง Company Act 1963 ซึ่งเกี่ยวกับการจัดให้มีการประชุมประจำปีมาใช้บังคับกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวในกรณีนี้ โดยการตัดสินใจ (decision) ของผู้ถือหุ้นดังกล่าวมีผลใช้บังคับในปีนั้น ๆ และในปีหลังจากนั้น โดย

⁷⁴ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 6.

⁷⁵ **Company Act 1963 Section 36** “If at any time the number of members of a company is reduced, in the case of a private company, below two, or, in the case of any other company, below seven, and it carries on business for more than 6 months while the number is so reduced, every person who is a member of the company during the time that it so carries on business after those 6 months and knows that it is carrying on business with fewer than two members, or seven members, as the case may be, shall be severally liable for the payment of the whole debts of the company contracted during that time, and may be severally sued therefor.”

⁷⁶ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 7.

การตัดสินใจดังกล่าวไม่มีผลต่อความรับผิดชอบใด ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามเกี่ยวกับการจัดให้มีการประชุมประจำปี⁷⁷

ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท หรือผู้ตรวจสอบบัญชีของบริษัทอาจจะจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นในปีนั้น โดยแจ้งต่อบริษัทไม่น้อยกว่าสามเดือนก่อนวันสิ้นปี ถึงแม้ว่าในปีนั้นจะตัดสินใจดำเนินงานของบริษัทโดยยกเว้นไม่จัดให้มีการประชุมประจำปีก็ตาม โดยให้นำ Section 131 แห่ง Company Act 1963 มาปรับใช้ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกให้มีการจัดประชุม และผลของการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว⁷⁸

เมื่อมีมติตัดสินใจโดยยกเว้นไม่จัดให้มีการประชุมประจำปีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว บทบัญญัติของกฎหมาย ดังต่อไปนี้

- Section 148 แห่ง Company Act 1963 ซึ่งกำหนดให้กรรมการบริษัทจะต้องนำเสนอบัญชีก่อนการประชุมประจำปี
- Section 158 แห่ง Company Act 1963 ซึ่งกำหนดให้แนบรายงานของกรรมการไปกับงบดุล (balance sheet)
- Section 193 แห่ง Company Act 1990 ซึ่งกำหนดให้ผู้ตรวจสอบบัญชีจะต้องจัดทำรายงานเกี่ยวกับบัญชีของบริษัท
- Regulation 5 แห่ง European Communities (Companies : Group Account) Regulation, 1992 ซึ่งกำหนดให้บริษัทแม่จะต้องนำเสนอบัญชีกลุ่ม (group accounts) ก่อนการประชุมประจำปี

⁷⁷ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 8 (1)-(2).

⁷⁸ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 8 (3)-(4).

ให้นำมาบังคับใช้กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามความเหมาะสมเมื่อจะต้องมีการจัดส่งบัญชี และรายงานให้แก่ผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทตามที่กำหนดใน Section 159 แห่ง Company Act 1963 โดยจะต้องจัดส่งให้แก่ผู้ถือหุ้น ไม่น้อยกว่า 21 วันก่อนวันที่เหมาะสม (appropriate date)^{79,80}

นอกจากนี้ การอ้างบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้มีการนำเสนอบัญชีของบริษัทก่อนประชุมประจำปี หรือรายงานของผู้ตรวจสอบบัญชี หรือรายงานของกรรมการที่จะต้องนำเสนอพร้อมกับบัญชีของบริษัทดังกล่าว ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวที่ตัดสินใจดำเนินการโดยยกเว้นไม่จัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้น ขอมอบนุมนานได้เช่นเดียวกับการอ้างถึงบัญชี และรายงานที่จะต้องจัดส่งให้แก่ผู้ถือหุ้นตามที่กำหนดใน Regulation 8 (5) ดังที่กล่าวมาข้างต้น⁸¹

ในกรณีที่การตัดสินใจเพื่อดำเนินงานของบริษัทโดยยกเว้นไม่จัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นสิ้นสุดการมีผลบังคับใช้ให้นำ Section 148 และ 158 แห่ง Company Act 1963, Section 193 แห่ง Company Act 1990 และ Regulation 5 แห่ง European Communities (Companies : Group Account) Regulation, 1992 มาปรับใช้ตามความเหมาะสมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบัญชี และรายงานของปีงบประมาณ (financial year) นั้น ๆ และปีงบประมาณหลังจากนั้น

⁷⁹ ตาม Regulation 8 (9) (a) – (c) กำหนดว่า “วันที่เหมาะสม” (appropriate date) ในแต่ละปีตามที่กำหนดในหลักเกณฑ์ฉบับนี้ หมายความว่าถึง

1) ในกรณีของการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว และเมื่อมีการตัดสินใจโดยยกเว้นไม่จัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้น ได้เกิดขึ้นก่อนการจัดประชุมประจำปีครั้งแรกจะถึงกำหนด คือ วันสุดท้ายของเดือนแห่งวันที่การครบรอบปีของการจัดตั้งบริษัท

2) ในกรณีของบริษัทจำกัด โดยหุ้น หรือ โดยคำรับรองที่จัดตั้งขึ้นภายหลังการเริ่มต้นของหลักเกณฑ์ฉบับนี้ ซึ่งได้แปรสภาพเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามที่กำหนดในหลักเกณฑ์ฉบับนี้ก่อนที่จะมีการประชุมประจำปีครั้งแรก และเมื่อมีการตัดสินใจโดยยกเว้นไม่จัดให้มีการประชุมประจำปีได้ดำเนินการก่อนการประชุมครั้งแรกถึงกำหนด คือ วันสุดท้ายของเดือนแห่งวันที่การครบรอบปีของการจัดตั้งบริษัท

3) ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวบริษัทอื่นนอกจากที่กล่าวมา คือ วันสุดท้ายของเดือนแห่งวันที่ครบรอบปีของการจัดให้มีการประชุมประจำปีของบริษัทครั้งสุดท้าย

⁸⁰ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 8 (5).

⁸¹ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 8 (6).

ตาม Company Act 1963 ในมาตราดังต่อไปนี้

- Section 127 ซึ่งกำหนดให้ผลกำไรประจำปีจะต้องเสร็จสมบูรณ์ภายใน 60 วัน ภายหลังจากการประชุมประจำปี
- Section 148 ซึ่งกำหนดให้การจัดทำบัญชีจะต้องจัดทำขึ้นในวันก่อนวันที่ประชุมประจำปีไม่เกิน 9 เดือน
- ใน Paragraph 5 ของ Part I ของ Schedule 5 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับรายการที่กำหนดลักษณะเฉพาะของบุคคลผู้ซึ่งเข้ามาเป็นสมาชิกในวันที่ 14 ภายหลังจากที่มีการประชุมประจำปี

ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวที่มีการตัดสินใจในการดำเนินงานของบริษัท โดยยกเว้นไม่จัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นอาจจะนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับใช้ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับวันที่เหมาะสม (appropriate date)⁸²

(จ) การใช้อำนาจในการประชุมประจำปีของผู้ถือหุ้น

ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว การใช้อำนาจใด ๆ ในการดำเนินการในที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยบริษัทภายใต้ Company Act 1963 สามารถกระทำได้โดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว โดยไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการประชุมประจำปี ทั้งนี้ภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้ผู้ถือหุ้นมีอำนาจตาม Section 160 (2) (b), 160 (5) และ 160 (6) แห่ง Company Act 1963 ในการโยกย้ายผู้ตรวจสอบบัญชีออกจากบริษัทโดยปราศจากการจัดให้มีการประชุมตามที่กฎหมายกำหนดในมาตราดังกล่าว⁸³

ทั้งนี้ บทบัญญัติของกฎหมายใน Company Act 1963 ที่กำหนดให้การดำเนินการใด ๆ หรือการตัดสินใจใด ๆ โดยบริษัทภายใต้การประชุมทั่วไป หรือกำหนดให้การดำเนินการใด ๆ ของบริษัทต้องอยู่ภายใต้มติ (resolution) ของบริษัท ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว การตัดสินใจเพื่อดำเนินงานของบริษัทโดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทจะต้องจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และแจ้งให้บริษัททราบตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ฉบับนี้⁸⁴

⁸² (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 8 (8).

⁸³ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 9 (1)-(2).

⁸⁴ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 9 (3).

เมื่อผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทตัดสินใจเพื่อดำเนินงานของบริษัท ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวอาจจะดำเนินการโดยบริษัทภายใต้ที่ประชุมทั่วไป หรือต้องได้รับความเห็นชอบจากบริษัท ในการประชุมทั่วไป นอกจากผู้ถือหุ้นจะต้องจัดทำการตัดสินใจดังกล่าวในรูปแบบของมติที่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งจะต้องจัดส่งให้แก่บริษัทแล้ว ผู้ถือหุ้นจะต้องจัดทำบันทึกการตัดสินใจดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วจัดส่งให้แก่บริษัทด้วย⁸⁵

และเมื่อผู้ถือหุ้นคนเดียวดังกล่าวได้แจ้งให้ทราบการตัดสินใจในรูปแบบของมติที่เป็นลายลักษณ์อักษร และบันทึกการตัดสินใจดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว การแจ้งให้บริษัททราบนั้นจะต้องมีการบันทึก และรักษาไว้โดยบริษัทในสมุด หรือด้วยวิธีการอื่นที่เหมาะสมในการรักษาไว้ซึ่งการบันทึกดังกล่าว⁸⁶

การดำเนินการโดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท โดยการใช้อำนาจ สิทธิ หรือหน้าที่ใด ๆ ภายใต้หลักเกณฑ์ฉบับนี้ให้นำ Section 143 แห่ง Company Act 1963 มาปรับใช้ โดยภายใน 15 วันบริษัทจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อนายทะเบียนบริษัท และนายทะเบียนจะบันทึกเอาไว้⁸⁷

หากผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ใน Regulation 9 (4) – (6) ผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัท บริษัท และพนักงานทุกคนของบริษัทซึ่งไม่ปฏิบัติตามย่อมมีความผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้การที่ผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทไม่ปฏิบัติตาม Regulation 9 (4) ย่อมไม่มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของการตัดสินใจในการดำเนินงานของบริษัทภายใต้กฎหมายดังกล่าว⁸⁸

⁸⁵ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 9 (4).

⁸⁶ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 9 (5).

⁸⁷ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 9 (6).

⁸⁸ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 9 (8).

(ข) องค์กรประชุม

ในการประชุมประจำปี ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทเข้าร่วมประชุมเอง หรือมอบอำนาจให้บุคคลอื่นเข้าร่วมประชุมถือว่าเป็นองค์กรประชุมของการประชุมประจำปีของบริษัท⁸⁹

(ค) ข้อยกเว้นของการนำกฎหมายมาบังคับใช้

อย่างไรก็ดี Section 213 (d)⁹⁰ และ 215 (a) (i)⁹¹ แห่ง Company Act 1963 ไม่นำมาบังคับใช้กับบริษัทจำกัด โดยหุ้น หรือ โดยคำรับรอง⁹²

(ง) การทำสัญญากับบริษัท

เมื่อบริษัทจำกัดได้เข้าทำสัญญากับผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท และผู้ถือหุ้นของบริษัทเป็นผู้แทนในการดำเนินงานของบริษัทไม่ว่าในฐานะกรรมการหรือฐานะอื่น บริษัทจะต้องจัดทำข้อตกลงของบริษัทไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิเป็นลายลักษณ์อักษร และบันทึกไว้ในรายงานการประชุมของการประชุมครั้งแรกของกรรมการบริษัทซึ่งได้จัดทำสัญญาดังกล่าวไว้แล้ว และได้มีการจัดทำสัญญาดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่นำมาบังคับใช้ในกรณีของการทำสัญญาเพื่อการดำเนินธุรกิจตามปกติของบริษัท ทั้งนี้หากไม่ปฏิบัติตาม

⁸⁹ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 10.

⁹⁰ Section 213 (d) แห่ง Company Act 1963 กำหนดให้บริษัทอาจจะเลิกโดยคำสั่งศาลถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดเหลือน้อยกว่าสองคนในกรณีของบริษัทจำกัด และน้อยกว่าเจ็ดคนในกรณีของบริษัทอื่น ๆ

[Section 213 “A company may be wound up by the court if – (d) the number of members is reduced, in the case of a private company, below two, or, in the case of any other company, below seven;”]

⁹¹ Section 215 (a) (i) แห่ง Company Act 1963 กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทสามารถยื่นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้เลิกบริษัทได้หากจำนวนของผู้ถือหุ้นของบริษัทลดเหลือน้อยกว่าสองคนในกรณีของบริษัทจำกัด และน้อยกว่าเจ็ดคนในกรณีของบริษัทอื่น ๆ

[Section 215 “An application to the court for the winding up of a company shall be by petition presented, subject to the provisions of this section, either by the company or by any creditor or creditors (including any contingent or prospective creditor or creditors), contributory or contributories, or by all or any of those parties, together or separately, so, however, that – (a) a contributory shall not be entitled to present a winding up petition unless – (i) either the number of members is reduced, in the case of a private company, below two, or in the case of any other company, below seven; or”]

⁹² (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 11.

บริษัท และพนักงานทุกคนของบริษัทที่ไม่ปฏิบัติตามย่อมมีความผิดตามกฎหมาย แต่การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวไม่กระทบถึงความสมบูรณ์ของสัญญาที่ได้จัดทำขึ้น⁹³

(ญ) ความรับผิดตามกฎหมาย

บุคคลซึ่งมีความผิดตามกฎหมายภายใต้หลักเกณฑ์ฉบับนี้จะต้องรับผิดโดยชำระค่าปรับไม่เกิน 1,000⁹⁴

อย่างไรก็ดี เดิม EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994 Section 12 เดิมกำหนดให้ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ (connected person) กับกรรมการของบริษัทตามที่กำหนดใน Section 26 แห่ง Company Act 1990 หากแต่ต่อมาตาม EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994 (Amendment) Regulation, 2001. ได้ยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าว โดยเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2001 เป็นต้นไป

3.2.3 ประเทศอังกฤษ

แนวความคิดในการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (One Man Company) ตามกฎหมายบริษัทของประเทศไทยเกิดขึ้น เนื่องจากตามหลักกฎหมายบริษัทเดิมกำหนดให้การจัดตั้งบริษัทจะต้องประกอบด้วยผู้ถือหุ้นตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่ในความเป็นจริงแล้วบริษัทส่วนใหญ่จัดตั้ง และถือหุ้นเพียงบุคคลเพียงคนเดียว โดยผู้ถือหุ้นดังกล่าวจะถือหุ้นในจำนวน 99 หุ้นจาก 100 หุ้น ส่วนอีก 1 หุ้นก็จะถือโดยผู้ถือหุ้นคนอื่นซึ่งมักจะเป็นการถือหุ้นแทน (nominee) ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวนั้นเอง จากปัญหาดังกล่าวจึงมีการแก้ไขกฎหมายโดยยอมรับให้สามารถจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวได้ ซึ่งการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวทำให้บุคคลเพียงคนเดียวสามารถจัดตั้งบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจของตนเอง โดยบุคคลนั้นอาจจะเป็นกรรมการบริษัททำหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัทด้วยก็ได้ บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวทำให้บุคคลเพียงคนเดียว

⁹³ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 13.

⁹⁴ (EUROPEAN COMMUNITIE (SINGLE MEMBER PRIVATE LIMITED COMPANIES) REGULATIONS 1994.) Regulation 14.

ใช้บริษัทเป็นเครื่องมือในการประกอบธุรกิจในลักษณะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท⁹⁵

ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษเรียกบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวว่า “One Man Company” หรือ “Single-Member Private Limited Company” ซึ่งหมายถึงบริษัทเอกชนที่มีผู้ถือหุ้นเพียงหนึ่งคนเป็นผู้ถือหุ้นตามกฎหมาย โดยผู้ถือหุ้นดังกล่าวถือหุ้นส่วนใหญ่ของบริษัท และเป็นผู้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานของบริษัททั้งหมด เนื่องจากบ่อยครั้งที่บริษัทจะมีบุคคลอื่นเข้ามาถือหุ้นเพียงหนึ่งหุ้นของบริษัท ซึ่งบุคคลดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ถือหุ้นแทน (nominee) ผู้ถือหุ้นหลัก (substantial shareholder) ทั้งนี้ บทบัญญัติของ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on single-member private limited liability company (89/667/EEC) ได้นำมาใช้บังคับในประเทศอังกฤษตาม Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699)⁹⁶ ซึ่งร่างของหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้รับการอนุมัติโดยมติของรัฐสภา (House of Parliament) ทั้งนี้เป็นไปตาม European Communities Act 1972 paragraph 2(2) ของ Schedule 2⁹⁷ โดยรัฐมนตรีต่างประเทศได้รับการแต่งตั้งตาม Section 2 (2) มีอำนาจการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่ว่าจะเป็นบริษัทจำกัดโดยหุ้น (Companies Limited by Shares) หรือบริษัทจำกัดโดยคำรับรอง (Companies Limited by Guarantee) ทั้งนี้กฎเกณฑ์ดังกล่าวได้จัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 1992 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 1992⁹⁸

โดยให้นำบทบัญญัติ หรือกฎเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองอาจจะนำมาปรับใช้ตามความจำเป็นในกรณีของบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคลเพียงคนเดียว หรือมีสมาชิกเหลืออยู่เพียงคนเดียว เช่นเดียวกับการบังคับบทบัญญัตินี้ดังกล่าวใช้กับบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคลตั้งแต่สองคน หรือมากกว่านั้นขึ้นไป หรือบริษัทที่มีสมาชิกตั้งแต่สองคน

⁹⁵ Denis Fox and Michael Bowen, *The Law of Private Company*, (London: Sweet & Maxwell, 1991), p. 168.

⁹⁶ Venessa Edwards. *EC Company Law*. p. 227.

⁹⁷ **European Communities Act 1972 Schedule 2 paragraph 2 (2)** “Any statutory instrument containing an Order in Council or regulations made in the exercise of a power so conferred, if made without a draft having been approved by resolution of each House of Parliament, shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of either House.”

⁹⁸ Derek French, *Blackstone’s Statutes on Company Law 2001-2002*, 5th edition (London: Blackstone Press, 2001) p. 581.

หรือมากกว่านั้น⁹⁹ โดยบทบัญญัติของกฎหมายตามกฎเกณฑ์ฉบับนี้หมายความว่ารวมถึงบทบัญญัติอันเป็นส่วนประกอบในกฎหมายรอง (subordinate legislation) ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับ Section 21 (1) แห่ง Interpretation Act 1978¹⁰⁰ อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้ซึ่งต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยการรับรองตาม Section 24 แห่ง Company Act 1985 ก่อนวันที่หลักเกณฑ์ฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทตั้งแต่ หรือภายหลังหลักเกณฑ์ฉบับนี้มีผลบังคับใช้¹⁰¹

1. รูปแบบของบริษัท

ตามกฎหมายบริษัทของประเทศไทยอังกฤษบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในรูปแบบของบริษัทเอกชน (Private Company) และบริษัทมหาชน (Public Company) โดยในรูปแบบของบริษัทเอกชนอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคลเพียงคนเดียว และกรณีที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทลดลงเหลือเพียงคนเดียว แต่ในกรณีของบริษัทมหาชนจำกัดอาจจะกลายเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวได้เฉพาะ ตามเงื่อนไขที่กำหนดใน Section 24 แห่ง Company 1985 เท่านั้น ทั้งนี้จากสถิติพบว่าบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเกือบหนึ่งในสี่ของจำนวนบริษัททั้งหมดที่จัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายบริษัทของประเทศไทย

⁹⁹ Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) Regulation 2 (1) (a).

¹⁰⁰ Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) Regulation 2 (2).

อย่างไรก็ตาม Section 21 (1) แห่ง Interpretation Act 1978 กำหนดให้กฎหมายรอง (subordinate legislation) หมายถึง คำสั่งของฝ่ายนิติบัญญัติ (Order in Council), คำสั่ง (orders), กฎ (rules), ระเบียบ (regulation), แบบแผน (schemes), การรับรอง (warrants) โดยกฎหมาย หรือเครื่องมืออื่นที่สร้าง หรือถูกสร้างขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้.

[Section 21 (1)(1) In this Act "Act" includes a local and personal or private Act; and "subordinate legislation" means Orders in Council, orders, rules, regulations, schemes, warrants, byelaws and other instruments made or to be made under any Act.]

¹⁰¹ Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) Regulation 3.

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศอังกฤษอาจเกิดขึ้นได้
2 กรณี คือ

(ก) กรณีบริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองจัดตั้งขึ้นโดยบุคคลเพียงคนเดียว ทั้งนี้ เป็นไปตาม Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) Reg. 2 (1) ซึ่งกำหนดให้บริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือจำกัดโดยคำรับรองที่เป็นบริษัทเอกชน (private company) ตาม Section 1(1) แห่ง Company Act 1985 อาจจัดตั้งขึ้นโดยบุคคลเพียงคนเดียว หรืออาจจะมีสมาชิกเพียงคนเดียวก็ได้ ประกอบกับ Section 1 (3A)¹⁰² แห่ง Company Act 1985 ซึ่งกำหนดให้บุคคลเพียงคนเดียวสามารถเข้าชื่อในหนังสือบริคณห์สนธิ และดำเนินการตาม Company Act 1985 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนในรูปแบบของบริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองที่เป็นบริษัทเอกชน (Private Company) ดังนั้นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวในกรณีนี้ จะเกิดขึ้นได้เฉพาะ ในกรณีของบริษัทเอกชนเท่านั้น

(ข) กรณีผู้ถือหุ้นของบริษัทลดจำนวนลงเหลือเพียงคนเดียว ซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดใน Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) Reg. 2 (1) ซึ่งกำหนดให้บริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองที่เป็นบริษัทเอกชน (private company) ตาม Section 1 แห่ง Company Act 1985 สามารถจัดตั้งขึ้นโดยบุคคลเพียงคนเดียวหรืออาจจะมีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวได้ ประกอบกับ Section 24¹⁰³ แห่ง Company Act 1985 ที่แก้ไขเพิ่มเติม ภายหลัง Regulation 1992 มีผลบังคับใช้ โดยกำหนดให้บริษัทนอกเหนือจากบริษัทเอกชนที่ดำเนิน

¹⁰² **Company Act 1985 Section 1 (3A)** “Notwithstanding subsection (1), one person may, for a lawful purpose, by subscribing his name to a memorandum of association and otherwise complying with this Act in respect of registration, form an incorporated company being a private company limited by shares or by guarantee.”

¹⁰³ **Company Act 1985 Section 24** “(1) If a company, other than a private company limited by shares or by guarantee, carries on business without having at least two members and does so for more than 6 months, a person who, for the whole or any part of the period that is so carries on business after those 6 months:

(a) is a member of the company, and

(b) knows that it is carrying on business with only one member,

is liable (jointly and severally with the company) for the payment of the company’s debts contracted during the period or, as the case may be, that part of it.

(2) For the purposes of this section references to a member of a company do not include the company itself where it is such a member only by virtue of its holding shares as treasury shares.”

ธุรกิจโดยมีผู้ถือหุ้นน้อยกว่า 2 คน เป็นระยะเวลามากกว่า 6 เดือน ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวซึ่งดำเนินงานของบริษัทภายหลังระยะเวลา 6 เดือน และรู้ว่าตนเป็นผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทนั้นจะต้องรับผิดชอบร่วมกับบริษัทอย่างไม่จำกัดในหนี้ของบริษัทระยะเวลาดังกล่าว ทั้งนี้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในมาตราที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทไม่หมายความรวมถึงกรณีที่บริษัทเป็นผู้ถือหุ้นของตนเองในลักษณะเป็นหุ้นที่ต้องเก็บไว้ในคลัง (treasury shares)¹⁰⁴

ผลของการบังคับใช้ Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) และ Company Act 1985 Section 24 ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ เฉพาะกรณีของบริษัทประเภทอื่นนอกจากบริษัทเอกชนเท่านั้นที่จะต้องอยู่ภายใต้ Section 24 โดย The Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) Reg. 3 กำหนดให้บุคคลผู้ซึ่งต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยการรับรองที่เป็นบริษัทเอกชน (private company) ตาม Section 24 แห่ง Company Act 1985 ก่อนวันที่หลักเกณฑ์ฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทตั้งแต่ หรือภายหลังจากวันที่กฎเกณฑ์ฉบับนี้มีผลบังคับใช้¹⁰⁵

อย่างไรก็ตาม บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ อาจจะมีลักษณะเป็นบริษัทที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันระหว่างบริษัทที่มีความสัมพันธ์ทางการเงิน การบริหาร หรือการถือหุ้น โดยการจัดตั้ง Holding Company ซึ่งตาม Company Act 1989 ได้บัญญัตินิยามของคำว่าบริษัทลูก (Subsidiaries) บริษัทโฮลดิ้ง (Holding Company) และบริษัทลูกที่บริษัทแม่เป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด (Wholly-owned subsidiary) ไว้ว่า บริษัทเป็นบริษัทลูกของอีกบริษัทหนึ่งเมื่อบริษัทอีกบริษัทหนึ่งนั้น

¹⁰⁴ ตาม Section 24 แห่ง the Companies Act 1985 (เดิม) วางหลักว่า บริษัททุกประเภทที่ดำเนินกิจการต่อไปมากกว่า 6 เดือน โดยมีผู้ถือหุ้นน้อยกว่า 2 คน (บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นเหลืออยู่เพียงคนเดียว) ผู้ถือหุ้นของบริษัทจะต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทร่วมกับบริษัทภายหลังระยะเวลาดังกล่าว ดังนั้นในช่วงระยะเวลา 6 เดือนแรกที่บริษัทมีผู้ถือหุ้นเหลืออยู่เพียงคนเดียวบริษัทสามารถดำรงอยู่ภายใต้หลักการจำกัดความรับผิดชอบเช่นเดียวกับบริษัทโดยทั่วไป แต่ภายหลังจากระยะเวลา 6 เดือนดังกล่าวบริษัทก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไปได้ แต่ผู้ถือหุ้นจะต้องรับผิดชอบอย่างไม่จำกัดในหนี้ของบริษัทภายหลังระยะเวลา 6 เดือนดังกล่าว

¹⁰⁵ Regulation 3 “A person who, before the coming into force of these Regulation, is liable by of section 24 of the Companies Act 1985 for the payment of the debts of private company limited by shares or by guarantee, shall not be so liable for the payment of the company’s debts contracts on or after the day on which these Regulation come into force.”

(a) ถือหุ้นส่วนใหญ่ที่มีสิทธิออกเสียงในบริษัทนั้น หรือ

(b) เป็นสมาชิกของบริษัท และมีสิทธิแต่งตั้งหรือถอดถอนคณะกรรมการส่วนใหญ่ของบริษัท หรือ

(c) เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท และควบคุมเสียงส่วนมากที่มีสิทธิออกเสียงในบริษัท ได้เพียงผู้เดียวตามข้อตกลงกับผู้ถือหุ้นอื่นหรือสมาชิก หรือเมื่อบริษัทเป็นบริษัทลูกของบริษัทซึ่ง ตัวบริษัทนั้นเองเป็นบริษัทลูกของบริษัทอีกบริษัทหนึ่งนั้น

และบริษัทย่อมเป็นบริษัทลูกที่บริษัทแม่เป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด (Wholly Owned Subsidiary) ของบริษัทอื่นเมื่อไม่มีสมาชิก หรือผู้ถือหุ้นอื่นใดนอกจากบริษัทแม่นั้น และซึ่งบริษัทลูกที่บริษัทแม่บริษัทนั้นเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมดบริษัทอื่น หรือบุคคลกระทำการในนามของบริษัทแม่ หรือบริษัทลูกที่บริษัทแม่เป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัทแม่นั้น¹⁰⁶ ดังนั้น บริษัทลูกที่บริษัทแม่ถือหุ้นทั้งหมด คือ การที่หุ้นของบริษัทลูกนั้นถูกถือโดยบริษัทแม่ หรือบริษัทลูกบริษัทอื่นที่บริษัทแม่ถือหุ้นทั้งหมด เช่นเดียวกัน หรือการถือหุ้นแทนบริษัทดังกล่าว

2. ทุนของการจัดตั้งบริษัท

ตาม Company Act 1985 ไม่ได้กำหนดจำนวนทุนจดทะเบียนขั้นต่ำไว้ เพียงแต่กำหนดให้สมาชิกที่ปรากฏอยู่ในหนังสือบริคณห์สนธิจะต้องถือหุ้นของบริษัทอย่างน้อยหนึ่งหุ้น โดยจำนวน

¹⁰⁶ Company Act 1989 Section 144 (เดิมกำหนดอยู่ใน Company Act 1985 section 736(1))

(1) A company is a “subsidiary” of another company, its “holding company”, if that other company.

(a) holds a majority of the voting rights in it, or

(b) is a member of it and has the right to appoint or remove a majority of its board of directors, or

(c) is a member of it and controls alone, pursuant to an agreement with other shareholders or members, a majority of the voting right in it, or if it is a subsidiary of a company which is itself a subsidiary of that other company.

(2) A company is a “wholly-owned subsidiary” of another company if it has no members except that other and that other’s wholly-owned subsidiaries or persons acting on behalf of that other or its wholly-owned subsidiaries.

ทุนเรือนหุ้น (share capital) ขั้นต่ำของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว คือ £1 เช่นเดียวกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน โดยการเพิ่มจำนวนของผู้ถือหุ้นสามารถกระทำเมื่อใดก็ได้ที่ต้องการ

3. ผู้ถือหุ้นของบริษัท

ตาม Companies Act 1985 กำหนดให้บริษัทจะต้องประกอบด้วยบุคคลอย่างน้อยสองคนขึ้นไป¹⁰⁷ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทมีจำนวนลดน้อยลงจนเหลือเพียงคนเดียวก็ไม่เป็นเหตุให้เลิกบริษัท ทั้งนี้ตาม Company Act 1985 Section 24 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นในกรณีที่จำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดเหลือเพียงคนเดียว กล่าวคือ ในช่วงระยะเวลา 6 เดือนแรกภายหลังจากที่จำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดเหลือเพียงคนเดียว ผู้ถือหุ้นของบริษัทมีความรับผิดชอบในหนี้ของบริษัท แต่ภายหลังระยะเวลา 6 เดือนแรกนับจากวันที่จำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดเหลือเพียงหนึ่งคนผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อมต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทร่วมกับบริษัทโดยไม่จำกัด¹⁰⁸

อย่างไรก็ดี ภายหลัง Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) มีผลบังคับใช้ผู้ถือหุ้นของบริษัทซึ่งต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทตาม Section

¹⁰⁷ **Company Act 1985 Section 1 (1)** “Any two or more person associated for a lawful purpose may, by subscribing their names to a memorandum of association and otherwise complying with the requirements of this act in respect of registration , form and incorporated company, with or without limited liability.”

¹⁰⁸ **Company Act 1985 Section 24** “ (1) If a company, other than a private company limited by shares or by guarantee, carries on business without having at least two members and does so for more than 6 months, a person who, for the whole or any part of the period that is so carries on business after those 6 months:

(a) is a member of the company, and

(b) knows that it is carrying on business with only one member, is liable (jointly and severally with the company) for the payment of the company’s debts contracted during the period or, as the case may be, that part of it.

(2) For the purposes of this section references to a member of a company do not include the company itself where it is such a member only by virtue of its holding shares as treasury shares.

24 แห่ง Company Act 1985 ก่อนวันที่หลักเกณฑ์ฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทตั้งแต่ หรือภายหลังกฎเกณฑ์ฉบับนี้มีผลบังคับใช้¹⁰⁹

4. การจัดการบริษัท

(ก) กรรมการบริษัท

ในส่วนของจัดการบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติม Company Act 1985 เพื่ออนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว หากแต่ไม่ได้มีการแก้ไข Section 283¹¹⁰ ดังนั้นผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทจึงสามารถเป็นกรรมการเพียงคนเดียวของบริษัทได้ แต่ผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเลขานุการ (Secretary) ของบริษัทได้ ดังนั้นในบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอย่างน้อยจะต้องประกอบด้วยพนักงานของบริษัทอย่างน้อย 2 คน ได้แก่ กรรมการ และเลขานุการของบริษัท

(ข) ที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ความแตกต่างของการจัดการบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวกับบริษัทโดยทั่วไปที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน คือ บริษัทจำกัดโดยทั่วไปจะต้องมีการจัดการภายใต้มติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นซึ่งส่วนใหญ่จะใช้มติเสียงข้างมากของผู้ถือหุ้นเพื่อตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ของบริษัท แต่ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นเพียงเดียวนั้นมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถที่จะจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อลงมติดังกล่าวได้ ดังนั้นตามกฎหมายบริษัทจึงได้กำหนดนิยามของคำว่า การจัดประชุม (meeting) ขึ้นใหม่ โดยตาม Company Act 1985 ได้ยอมรับให้มีการจัดประชุมผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวได้ (one man meeting) โดยกำหนดว่าการจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นสำหรับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่ว่าผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทเข้าร่วมประชุมเอง หรือมอบอำนาจ (Proxy) ให้แก่บุคคลอื่นเข้าร่วม

¹⁰⁹ Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) Regulation 3.

¹¹⁰ ตาม Company Act 1985 Section 282 กำหนดให้บริษัทจำกัดจะต้องประกอบด้วยกรรมการบริษัทอย่างน้อยหนึ่งคน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของการจัดการ (Separation of Ownership and Control) โดย Section 283 กำหนดให้บริษัทจำกัดจะต้องมีเลขานุการ (Secretary) ของบริษัทอย่างน้อยหนึ่งคน โดยกรรมการเพียงคนเดียวของบริษัทไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเลขานุการของบริษัทได้ สำหรับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว ผู้ถือหุ้นของบริษัทมักจะทำหน้าที่เป็นกรรมการบริษัทด้วย แต่เนื่องจากกฎหมายกำหนดห้ามมิให้กรรมการทำหน้าที่เป็นเลขานุการของบริษัท ดังนั้นผู้ถือหุ้นที่เป็นกรรมการของบริษัทจึงไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเลขานุการของบริษัทด้วยในขณะเดียวกัน.

ประชุมก็ถือว่าเป็นองค์ประชุม (Quorum) ของการจัดให้มีการประชุมดังกล่าวแล้ว¹¹¹ โดยการตัดสินใจของผู้ถือหุ้นในการประชุมทั่วไป (general meeting) ผู้ถือหุ้นของบริษัทนอกจากจะต้องจัดทำมติที่ประชุมดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรตาม Company Act 1985 Section 382A แล้ว ผู้ถือหุ้นจะต้องจัดทำบันทึกการตัดสินใจของผู้ถือหุ้นเป็นลายลักษณ์อักษรให้แก่บริษัทด้วย ทั้งนี้หากไม่ปฏิบัติตามผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทจะต้องรับผิดชอบเป็นค่าปรับ แต่อย่างไรก็ตาม การไม่บันทึกการตัดสินใจของผู้ถือหุ้นดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรแม้จะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายแต่ไม่กระทบถึงความสมบูรณ์ (validity) ของการตัดสินใจของผู้ถือหุ้นในที่ประชุม¹¹²

อย่างไรก็ดี ในขณะที่บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคนไม่สามารถใช้มติที่ประชุมที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อโยกย้ายกรรมการ หรือผู้ตรวจสอบบัญชีออกจากบริษัทได้ แต่สำหรับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวสามารถดำเนินธุรกิจโดยผ่านมติที่ประชุมที่เป็นลายลักษณ์อักษรจึงสามารถกระทำได้ตามกระบวนการที่กำหนดไว้ใน Section 382B ดังนั้นการโยกย้ายกรรมการที่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้น หรือผู้ตรวจสอบบัญชีโดยไม่มีการประชุม และปราศจากการได้รับความยินยอมจากผู้ถือหุ้นสามารถกระทำได้ ถึงแม้ว่าจะไม่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะก็ตาม¹¹³

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่ากรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวกฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบของการจัดการบริษัทเช่นเดียวกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นคนเดียว ตัวอย่างเช่น บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่ต้องมีการแจ้งถึงการประชุมให้ทราบล่วงหน้า และไม่มีรูปแบบของรายงานการประชุม นอกจากนี้แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วบริษัท

¹¹¹ **Company Act 1985 Section 370A** “Notwithstanding any provision to the contrary in the articles of a private company limited by shares or by guarantee having only one member, one member present in person or by proxy shall be a quorum”

¹¹² **Company Act 1985 Section 382B**

(1) Where a private company limited by shares or by guarantee has only one member and he takes any decision which may be taken by the company in general meeting and which has effect as if agreed by the company in general meeting, he shall (unless that decision is taken by way of a written resolution) provide the company with a written recode of that decision.

(2) If the sole member fails to comply with subsection (1) he shall be liable to a fine.

(3) Failure by the sole member to comply with subsection (1) shall not be affect the validity of any decision referred to in that subsection.”

¹¹³ Denis Keenan and Josephine Bisacrc, Smith and Keenan's Company Law, 12th edition,(Gosport : Ashford Colour Press Ltd., 2002), p. 10.

จะต้องให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นประจำทุกปี แต่สำหรับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอาจจะเป็นการลงมติโดยไม่มีการประชุมผู้ถือหุ้นก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การประชุมคณะกรรมการ และมติของที่ประชุมคณะกรรมการยังมีความจำเป็นที่จะต้องมียู่ ซึ่งกระบวนการเขียนมติที่ประชุมคณะกรรมการจะต้องใช้รูปแบบตามที่กำหนดใน Reg. 93 ของ Table A ของ Company Act 1985

(ค) การทำสัญญาระหว่างบริษัทกับผู้ถือหุ้น

ในส่วนของในการทำสัญญาระหว่างบริษัท กับผู้ถือหุ้นคนเดียวซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมการบริษัท Company Act 1985 กำหนดให้จะต้องมีการทำสัญญาดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งอาจมีการกำหนดข้อตกลงในสัญญาในหนังสือบริคณห์สนธิเป็นลายลักษณ์อักษร หรือบันทึกในรายงานการประชุมของการประชุมคณะกรรมการครั้งแรกซึ่งจัดให้มีขึ้นภายหลังการทำสัญญาดังกล่าวก็ได้ ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่นำมาใช้ในกรณีที่เป็นการทำสัญญาที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจตามปกติของบริษัท ตัวอย่างเช่น เมื่อบริษัททำสัญญาซื้อวัตถุดิบจากผู้ถือหุ้นคนเดียวที่เป็นกรรมการบริษัท และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายผู้ถือหุ้นคนเดียวที่เป็นกรรมการบริษัทโดยการอำพราง (shadow director) ย่อมได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นกรรมการของบริษัท ทั้งนี้หากไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดบริษัท และพนักงานบริษัททุกคนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบเป็นค่าปรับ¹¹⁴

¹¹⁴ Company Act 1985 Section 322B

(1) Subject to subsection (2), where a private company limited by shares or by guarantee having only one member enters into a contract with the sole member of the company and the sole member is also a director of the company, the company shall, unless the contract is in writing, ensure that the term of the contract are either set out in a written memorandum or are recorded in the minutes of the first meeting of the directors of the company following the making of the contract.

(2) Subsection (1) shall not apply to a contracts entered into in the ordinary course of the company's business.

(3) For the purpose of this section a sole who is a shadow director is treated as director.

(4) If a company fails to comply with subsection (1), the company and every officer of it who is in default is liable to a fine.

(5) Subject to the subsection (6), nothing in this section shall be construed as excluding the operation of any other enactment or rule of the law applying to contracts between a company and a director of that company.

(6) Failure to comply with subsection (1) with respect to a contract shall not affect the validity of that contract."

(ง) การจัดทำบัญชี

สำหรับการจัดทำบัญชี และผู้ตรวจสอบบัญชีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวกฎหมายไม่ได้บัญญัติเป็นพิเศษให้แตกต่างไปจากกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคนแต่อย่างใด Company Act 1989 กำหนดให้กรรมการของทุกบริษัทจะต้องจัดทำบัญชีประจำปี (annual account) ซึ่งประกอบด้วยงบดุล และงบกำไรขาดทุนของบริษัท ส่วนในกรณีของกลุ่มบริษัทกฎหมายกำหนดให้กรรมการของบริษัทแม่จะต้องจัดทำบัญชีประจำปีของบริษัทแม่เอง และจัดทำบัญชีของกลุ่มบริษัทด้วย¹¹⁵ อย่างไรก็ตามก็ดี กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นให้บริษัทลูกที่บริษัทแม่เป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด (Wholly Owned Subsidiary) ไม่ต้องจัดทำบัญชีของกลุ่มบริษัท (Groups Account) เนื่องจากบริษัทนั้นดำเนินงานในลักษณะเป็นบริษัทลูก และการดำเนินงานของบริษัทแม่ของบริษัทดังกล่าวอยู่ภายใต้ภายใต้กฎหมายของประเทศสมาชิกของ the European Economic Community¹¹⁶

อย่างไรก็ดี กฎหมายได้กำหนดให้บริษัทที่มีหุ้นที่ถือโดยกรรมการของบริษัทเพื่อวัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าเป็นจำนวนที่แน่นอนของหุ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายจัดการในการตัดสินใจ จะต้องจัดทำบัญชีประจำปีของกลุ่มบริษัท (Groups Account) แม้ว่าบริษัทดังกล่าวจะเป็นบริษัทลูกที่บริษัทแม่ถือหุ้นทั้งหมด (Wholly Owned Subsidiary) ก็ตาม¹¹⁷ และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ Section 228 (1)(b)¹¹⁸ ซึ่งกำหนดข้อยกเว้นให้บริษัทไม่ต้องจัดทำบัญชีกลุ่มเมื่อ

¹¹⁵ **Company Act 1989 Section 4** (เดิมกำหนดอยู่ใน Company Act 1985 Section 226)

¹¹⁶ **Company Act 1989 section 5** (เดิมกำหนดอยู่ใน Company Act 1985 section 228 (1)(a))

Section 5—(1) The following section is inserted in Part VII of the [1986 c. 45.] Companies Act 1985—

228- (1) A company is exempt from the requirement to prepare group accounts if it is itself a subsidiary undertaking and its immediate parent undertaking is established under the law of a member State of the European Economic Community, in the following cases—

(a) where the company is a wholly-owned subsidiary of that parent undertaking;

¹¹⁷ **Company Act 1989 section 5** (เดิมกำหนดอยู่ใน Company Act 1985 section 228 (4))

228- (4) Shares held by directors of a company for the purpose of complying with any share qualification requirement shall be disregarded in determining for the purposes of subsection (1)(a) whether the company is a wholly-owned subsidiary.

¹¹⁸ **Company Act 1989 section 5** (เดิมกำหนดอยู่ใน Company Act 1985 section 228 (1)(b))

228 – (1) A company is exempt from the requirement to prepare group accounts if it is itself a subsidiary undertaking and its immediate parent undertaking is established under the law of a member State of the European Economic Community, in the following cases—

บริษัทแม่ถือหุ้นมากกว่าร้อยละ 50 ของบริษัทลูก และแจ้งว่าการจัดทำบัญชีของกลุ่มบริษัทไม่สามารถทำได้โดยผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นรวมกันมากกว่าครึ่งหนึ่งของหุ้นที่เหลือในบริษัท หรือร้อยละ 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดในบริษัท โดยการแจ้งดังกล่าวจะต้องไม่ช้ากว่า 6 เดือนภายหลังสิ้นสุดปีงบประมาณประจำปี ในกรณีที่หุ้นของบริษัทลูกถือโดยบริษัทลูกที่บริษัทแม่ถือหุ้นทั้งหมด ภายใต้การดำเนินงานของบริษัทแม่ หรือถือในนามของบริษัทแม่ หรือถือโดยบริษัทลูกบริษัทอื่นที่บริษัทแม่ถือหุ้นทั้งหมด จะถือว่าเป็นการดำเนินงานของบริษัทแม่ ซึ่งได้รับข้อยกเว้น ไม่ต้องจัดทำบัญชีประจำปีของกลุ่มบริษัทตามที่กฎหมายกำหนด¹¹⁹

5. การแปรสภาพบริษัท

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคนอาจจะแปรสภาพไปเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวก็ได้หากมีการโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่ผู้ประกอบการเพียงคนเดียว ซึ่งการโอนหุ้นดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีมติของบริษัท และไม่ต้องยื่นคำร้องต่อสำนักงานจดทะเบียนบริษัท (Companies House) แต่อย่างไรก็ดี ตาม Company Act 1985 กำหนดว่าในกรณีที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัด โดยหุ้นหรือโดยคำรับรองลดเหลือเพียงหนึ่งคนจะต้องยื่นจดทะเบียนสมาชิกโดยแจ้งชื่อ และที่อยู่ของสมาชิกที่เหลืออยู่เพียงคนเดียวของบริษัทนั้น โดยจะต้องประกอบด้วยคำแถลง (Statement) ว่าบริษัทดังกล่าวมี ผู้ถือหุ้นคนเดียว และวันที่ซึ่งบริษัทได้แปรสภาพเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว นอกจากนี้ในกรณีที่บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวแปรสภาพไปเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน กฎหมายกำหนดว่าหากสมาชิกของบริษัทจำกัดโดยหุ้น หรือโดยคำรับรองเพิ่มขึ้นจากหนึ่งคนเป็นสองคนหรือมากกว่านั้นจะต้องนำไปจดทะเบียนสมาชิก ซึ่งประกอบด้วยชื่อ และที่อยู่ของบุคคลผู้ซึ่งก่อตั้งบริษัทเพียงคนเดียว คำแถลงว่าบริษัทได้สิ้นสุดความเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือ

(b) where that parent undertaking holds more than 50 per cent. of the shares in the company and notice requesting the preparation of group accounts has not been served on the company by shareholders holding in aggregate

(i) more than half of the remaining shares in the company, or

(ii) 5 per cent. of the total shares in the company.

Such notice must be served not later than six months after the end of the financial year before that to which it relates.

¹¹⁹ **Company Act 1989 Section 5** (เดิมกำหนดอยู่ใน Company Act 1985 section 228 (5))

228 - (5) For the purposes of subsection (1)(b) shares held by a wholly-owned subsidiary of the parent undertaking, or held on behalf of the parent undertaking or a wholly-owned subsidiary, shall be attributed to the parent undertaking.

หุ้นคนเดียว และวันที่ที่สมาชิกของบริษัทได้เพิ่มขึ้นดังกล่าว ทั้งนี้หากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวบริษัท และเจ้าหน้าที่ของบริษัททุกคนที่ไม่ปฏิบัติตามจะต้องชำระค่าปรับ และหากยังคงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายต่อไปจะต้องชำระค่าปรับเป็นรายวัน¹²⁰

6. การเลิกบริษัท

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศอังกฤษสามารถดำรงอยู่ได้ตลอดกาลโดยไม่จำกัดเวลา (perpetual existence) เช่นเดียวกับบริษัทโดยทั่วไป เนื่องจากเมื่อผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทถึงแก่ความตาย (dies) กฎหมายบริษัทที่แก้ไขใหม่กำหนดให้ผู้แทนของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวสามารถเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทแทนที่ผู้ถือหุ้นเดิมได้ ดังนั้นความตายของผู้ถือหุ้นจึงไม่เป็นเหตุให้เลิกบริษัทแต่อย่างใด และเมื่อผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทล้มละลาย (bankrupt) ทรัสต์ในกระบวนการล้มละลาย (Trustee in Bankruptcy) ก็สามารถเข้ามาเป็นสมาชิกของบริษัท ดังนั้นบริษัทจึงยังคงดำเนินต่อไปจนกระทั่งบริษัทจะถูกครอบงำ (Take Over) โดยบุคคล หรือกลุ่มบุคคลอื่น หรือจนกระทั่งบริษัทได้เลิกประกอบกิจการ

ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมการบริษัทถึงแก่ความตาย ย่อมไม่มีคณะกรรมการของบริษัทที่จะพิจารณาอนุมัติการโอนหุ้นทั้งในกรณีที่มีการทำพินัยกรรม และกรณีที่ไม่มีการทำพินัยกรรม การดำเนินเนของบริษัทยังหยุดชะงักลงเนื่องจากไม่มีทั้งผู้ถือหุ้น และกรรมการของบริษัท ดังนั้นจึงอาจจะมีการกำหนดข้อบังคับ (articles) ของบริษัทว่าในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทถึงแก่ความตายอนุญาตให้บุคคลอื่น ตัวอย่างเช่น เลขานุการของบริษัทเป็นผู้ใช้อำนาจในการ โอน หรืออนุญาตให้ผู้แทนของผู้ถือหุ้นที่ถึงแก่ความตายมาดำรงตำแหน่งเป็น

¹²⁰ **Company Act 1985 Section 352A (1)** “If the number of members of a private company limited by shares or by guarantee falls to one there shall upon the occurrence of that event be entered in the company’s register of members with the name and address of the sole member –

(i) a statement that the company has only one member, and

(ii) the date on which the company become a company having only one member.

(2) If the membership of a private company limited by shares or by guarantee increases from one to two or more members there shall upon the occurrence of that event be entered in the company’s register of members, with the name and address of the person who was formerly the sole member, a statement that the company has ceased to have only one member together with the date on which that event occurred.

(3) If a company makes default in complying with this section, the company and every officer of it who is in default is liable to a fine and, for continued contravention, to a daily default fine.”

กรรมการของบริษัทแทนเพื่ออนุมัติการโอนหุ้นของบริษัท และทำให้บริษัทสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นการของกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ โดยกรรมการของบริษัทมีอำนาจที่จะปฏิเสธการโอนหุ้นภายในระยะเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษกำหนดให้กรรมการซึ่งได้รับมอบอำนาจในการยับยั้ง (veto) การโอนหุ้นของบริษัทจะต้องใช้อำนาจดังกล่าวภายใน 2 เดือนภายหลังจากที่มีการโอนหุ้นดังกล่าว และภายหลังระยะเวลาที่ศาลสามารถบังคับให้มีการจดทะเบียนการโอนหุ้นดังกล่าว (Reg. 25 และ Section 183 แห่ง Company Act 1985)¹²¹

7. กฎหมายล้มละลาย

ผลของการบังคับใช้ Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulation 1992 (1992 No. 1699) นอกจากจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายบริษัทตาม Company Act 1985 แล้ว จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายตาม Insolvency Act 1986 ซึ่งวางหลักว่านอกจากบริษัทเอกชน (Private Companies) แล้ว บริษัทอาจสิ้นสุดได้โดยคำสั่งศาลหากจำนวนของผู้ถือหุ้นลดน้อยลงกว่า 2 คน¹²² ซึ่งเดิมก่อนมีการแก้ไขกฎหมายในคดี Jarvis Motors (Harrow) Ltd. v. Carabott ผู้พิพากษา Ungood Thomas J. ได้ตัดสินคดีโดยใช้มาตรา 122(1)(e) แห่ง Insolvency Act 1986 และมาตรา 24 แห่ง Companies Act 1985 โดยกล่าวว่า “บทบัญญัติเฉพาะดังกล่าวกำหนดว่าบริษัทเอกชน (private companies) จะต้องมิบุคคลอย่างน้อย 2 คน หากแต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติห้ามมิให้บริษัทมีผู้ถือหุ้นคนเดียว และเมื่อกฎหมายมิได้บัญญัติห้ามไว้ก็ย่อมเป็นการอนุญาตโดยปริยาย ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่บริษัทจะสามารถดำรงอยู่ได้โดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว”¹²³ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อมีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายแล้วบริษัทจำกัดที่เป็นบริษัทเอกชน (private company) เท่านั้นที่ยังคงดำเนินธุรกิจต่อไปได้ แม้ว่าจำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทจะลดลงเหลือไม่ถึง 2 คนก็ตาม ส่วนบริษัทประเภทอื่นนอกจากบริษัทเอกชนอาจจะต้องเลิก

¹²¹ Ibid., p. 11.

¹²² **Insolvency Act 1986 Section 122 (1)** A company may be wound up by the court if -

(e) except in the case of a private company limited by shares or by guarantee, the number of member is reduced below 2.”

¹²³ “These specific provision were relied upon as an indication that private companies should have at least two members : but the Act nowhere forbids a company having one member only, and what is not expressly forbidden is permitted. The implication from these sections, to my mind ... contemplates the possibility of a company being left with just one member.”

โดยคำสั่งศาลหากจำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดลงเหลือไม่ถึง 2 คนตาม Insolvency Act 1986 Section 122 (1)

3.2.4 ประเทศเยอรมัน

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศเยอรมันเป็นไปตามกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับบริษัทจำกัดที่บัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 1892 ได้แก่ The Act relating to Private Companies of 20 April 1892 as amended by the Act of 4 July 1980 (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung vom 20 April 1892 geändert durch das Gesetz vom 4 Juli 1980 : GmbHG)¹²⁴

1. รูปแบบของบริษัท

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (Einmanngesellschaft) ตามกฎหมายของประเทศเยอรมันเป็นบริษัทจำกัด (GmbH) ประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิรูปกฎหมายในปี 1980 การเกิดขึ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ

1. บริษัทจำกัดที่มีบุคคลเพียงคนเดียวเป็นผู้เริ่มก่อการ และผู้ถือหุ้นของบริษัท¹²⁵

2. บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวที่เกิดขึ้นจากการที่หุ้นทั้งหมดตกอยู่ในความครอบครองของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว¹²⁶ ซึ่งกำหนดว่าภายในสามปีนับจากวันที่จดทะเบียนการค้า (commercial register) หากหุ้นทั้งหมดของบริษัทได้ตกมาอยู่ในความครอบครองของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว หรือตกเป็นของผู้ถือหุ้นคนเดียวร่วมกับบริษัท ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวดังกล่าวในช่วงระยะเวลาสามเดือน

¹²⁴ M.C. Oliver & M.A. Barrister, The Private Company in German, A Translation and Commentary, Series on International Corporate Law, Second Edition (Deventer: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1986).

¹²⁵ § 1 GmbHG 'A Private company may be formed by one or more persons for any lawful purpose in accordance with the provision of this act'

¹²⁶ § 19 (4) GmbHG 'If, within three years from the entry of the company in the commercial register, all shares come into the hands of single member, or of a single member and the company together, that member, within a period of three months from the joinder of the shares, must pay in full all contributions payable in cash, or give security to the company for the payment of the outstanding amounts, or transfer some of the shares to a third party, The directors must forthwith give notice of the joinder of the shares to commercial register.'

หลังจากเป็นผู้ถือหุ้นร่วมกับบริษัท (joinder) จะต้องชำระเงินค่าหุ้นเต็มจำนวนด้วยเงินสด หรือให้ประกัน (security) แก่บริษัทสำหรับจำนวนค่าหุ้นที่ยังชำระไม่ครบ หรือโอนหุ้นบางส่วนให้แก่บุคคลที่สามเพื่อให้จำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทมีจำนวนมากกว่า 1 คน ทั้งนี้กรรมการบริษัทจะต้องแจ้งให้ผู้ร่วมถือหุ้น (joinder) เพื่อดำเนินการจดทะเบียนการค้าโดยทันที

ทั้งนี้ กฎหมายเดิมกำหนดให้บริษัทจำกัดมีผู้ถือหุ้นสูงสุดไม่เกิน 50 คนเท่านั้น แต่กฎหมายที่แก้ไขใหม่ไม่ได้กำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นสูงสุดเอาไว้ ซึ่งทำให้บริษัทจำกัดภายใต้กฎหมายของประเทศเยอรมันมักจะเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่ โดยผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัทมักมีการกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มคนขนาดเล็ก¹²⁷

การจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศเยอรมันมีลักษณะเช่นเดียวกับการจัดตั้งบริษัทจำกัดทั่วไป กล่าวคือ สามารถจัดตั้งในรูปแบบของสัญญาที่มีการตกลงกันอย่างเป็นอิสระระหว่างผู้เริ่มก่อการบริษัท (founders) โดยในกรณีของบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวก็เป็นการจัดตั้งบริษัท โดยการทำสัญญาจัดตั้งบริษัทโดยผู้เริ่มก่อการเพียงคนเดียว ซึ่งต้องมีการรับรองโดยตราสารจดทะเบียน (notarial deed)¹²⁸

บริษัทจำกัดโดยทั่วไปจะต้องร้องขอต่อศาลแห่งท้องถิ่น ณ สถานที่ที่บริษัทนั้นตั้งอยู่เพื่อจดทะเบียนการค้า (commercial register)¹²⁹ ในกรณีที่ไม่ยอมรับการชำระค่าหุ้นด้วยทรัพย์สินอย่างอื่นที่ไม่ใช่เงินสด การร้องขอจดทะเบียนการค้าจะสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อได้มีการชำระเงินค่าสมาชิก (original subscription) เป็นจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนเงินที่จะต้องชำระ อย่างไรก็ตามจำนวนค่าสุดที่จะต้องชำระเป็นค่าหุ้นจะต้องเป็นมูลค่าสุทธิของจำนวนเงินทุนที่จ่ายเป็นเงินสดร่วมกับมูลค่าสุทธิของจำนวนเงินค่าสมาชิก (original subscription) ซึ่งจ่ายด้วยทรัพย์สินอย่างอื่นที่ไม่ใช่เงินสด ในจำนวน 25,000 Deutsche mark (DM) ในกรณีของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยผู้ถือหุ้นคนเดียว การร้องขอจดทะเบียนการค้าอาจจะทำขึ้นเฉพาะเมื่อมีการชำระเงินในจำนวนค่าสุดดังกล่าวมาข้างต้น และผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทจะต้องให้ประกัน (security) สำหรับจำนวนเงินส่วนที่เหลือซึ่งจะต้องจ่ายเป็นเงินสด โดยจะต้องระบุไว้ในคำร้องขอจดทะเบียนพาณิชย์¹³⁰

¹²⁷ M.C. Oliver, *The Private Company in German*. Series on International Corporate Law, Second Edition (England: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1986), p. 4.

¹²⁸ Nigel Foster & Satish Sule, *German Legal System and Law*. 3rd edition (New York: Oxford University Press Inc., 2002), pp. 498-499.

¹²⁹ § 7 (1) GmbHG

¹³⁰ § 8 (2) GmbHG.

2. ทุนของการจัดตั้งบริษัท

จำนวนเงินทุนขั้นต่ำในการจัดตั้งบริษัทจำกัดจะต้องมีอย่างน้อย DM 25,000 ซึ่งผู้ถือหุ้นจะต้องจ่ายค่าหุ้นอย่างน้อย 25% ของจำนวนเงินค่าหุ้นทั้งหมดก่อนนำไปจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว ผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทจะต้องวางหลักประกัน (security bond) สำหรับจำนวนเงินทุนที่ยังจ่ายไม่ครบ และในกรณีของ wholly owned subsidiary จะต้องมีการชำระเงินค่าหุ้นเต็มจำนวนก่อนดำเนินการจดทะเบียน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสามารถตรวจสอบได้โดยศาลที่รับจดทะเบียน (registering court)¹³¹

การจัดตั้งบริษัทต้องนำไปจดทะเบียนที่สำนักงานจดทะเบียนบริษัท (Amtsgericht) ซึ่งการจดทะเบียนมีผลทำให้บริษัทมีสภาพเป็นนิติบุคคลโดยถูกต้องตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม สถานะของบริษัทก่อนการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัท ผู้ถือหุ้นของบริษัทจะถูกปฏิบัติเช่นเดียวกับหุ้นส่วน (partner) กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบกับบริษัทอย่างไม่จำกัดในการดำเนินงานของบริษัทก่อนการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท แต่เมื่อบริษัทได้จดทะเบียนจัดตั้งตามกฎหมายแล้วบริษัทย่อมมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย และผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนนำมาลงทุนเท่านั้น¹³²

3. ผู้ถือหุ้นของบริษัท

ผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวมีความรับผิดชอบจำกัดในหนี้ของบริษัท เช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดทั่วไป กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวในหนี้ของบริษัท อย่างไรก็ตาม หากผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทขายหุ้นทั้งหมดให้แก่บุคคลอื่น ศาลก็ย่อมจะปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นเสมือนว่าเขาได้ขายบริษัทให้แก่บุคคลอื่นดังนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อความบกพร่องของบริษัท กล่าวคือ เป็นการตัดสินใจตามกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย โดยผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อในความบกพร่องของสินค้า¹³³

¹³¹ Ibid., p. 499.

¹³² Nigel Foster & Satish Sule, *German Legal System and Law*, p. 500.

¹³³ Norbert Horn, Hein Kotz & Hans G. Laser, *German Private and Commercial Law : An Introduction*, (1982), pp. 255-256.

อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่ศาลตัดสินโดยใช้หลักการเปิดม่านนิติบุคคล (lifting the corporate veil) โดยให้ผู้ถือหุ้นร่วมรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทด้วย แต่การปรับใช้หลักการดังกล่าวมีเพียงไม่กี่คดี โดยศาลมักจะใช้หลักการดังกล่าวกับผู้ถือหุ้นที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบริษัทที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบริษัท ผู้ถือหุ้นของบริษัท หรือเจ้าหน้าที่ของบริษัท หลักการดังกล่าวยังใช้บังคับในกรณีที่กำหนดให้บริษัทแม่รับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทลูกในบางกรณีด้วย ซึ่งในกรณีนี้ Marcus Lutter ได้กล่าวว่า ตามกฎหมายเยอรมัน โดยหลักแล้วความรับผิดชอบของบริษัทแม่ต่อหนี้สินของบริษัทลูกเป็นข้อยกเว้น แม้ว่าบริษัทแม่จะเป็นผู้ถือหุ้นคนเดียว (Wholly Owned Subsidiary) ของบริษัทลูกก็ตาม กฎหมายเยอรมันได้กำหนดความรับผิดชอบของบริษัทแม่ขึ้นมาเป็นพิเศษ กล่าวคือเป็นการสร้างวิธีการคุ้มครองผลประโยชน์ของบริษัทลูกและเจ้าหน้าที่ของบริษัทลูกโดยทางอ้อมขึ้นมาใหม่แตกต่างจากหลักทั่วไปที่ใช้ในการพิจารณาการกระทำของบุคคล คือ กำหนดให้บริษัทแม่รับผิดชอบในผลขาดทุนประจำปี (annual net losses) ของบริษัทลูก โดยมีได้ให้บริษัทแม่รับผิดชอบต่อบริษัทลูกอย่างหลักทั่วไป¹³⁴ ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว Cohn and Simitis ได้กล่าวว่า การให้บุคคลร่วมรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทนี้ ในเยอรมันเรียกว่า “หลักการกระทำเกินบทบาทที่ตนมีอยู่ในนิติบุคคลนั้น (breaching of the wall of the corporation) ซึ่งจะเกิดขึ้นกรณีที่บริษัทมีผู้ถือหุ้นรายเดียวและไม่แยกกิจการส่วนตัวของตนออกจากกิจการของบริษัทอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี ศาลของประเทศเยอรมันมักจะไม่ค่อยตัดสินคดีโดยใช้หลักการ lifting the corporate veil เท่าใดนัก แม้แต่ในบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว ที่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัท รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัท ศาลก็มักจะไม่ได้ตัดสิน โดยให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทร่วมรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัท ยกเว้นในบางกรณีศาลอาจจะกำหนดความรับผิดชอบให้ผู้ถือหุ้นต้องรับผิดชอบในเหตุแห่งละเมิดอันเป็นสาเหตุให้เจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายเป็นตัวแทนจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ของบริษัทในกรณีที่ผู้ถือหุ้นคนนั้นไม่สามารถแบ่งแยกการดำเนินงานอันเป็นธุรกิจส่วนตัวของตนออกจากกิจการของบริษัทที่ตนมีอำนาจในการควบคุมการดำเนินงาน¹³⁵ ในกรณีดังกล่าว ศาลสูง (The Federal Supreme Court) เคยวางหลักไว้ว่า “ความแตกต่างทางด้านกฎหมายระหว่างบริษัทกับผู้ร่วมก่อตั้งคนเดียวของบริษัท ไม่อาจถือได้ว่าแยกออกจากกันในทุกกรณีนิติบุคคลและผู้เริ่มก่อตั้งคนเดียวของนิติบุคคลอาจถูกถือเฝ้ากับว่าเป็นบุคคลคนเดียวกัน ถ้า

¹³⁴ ชัยนันท์ งามจกรกุลกิจ, “การใช้บริษัทเป็นเครื่องมือในการโกง,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2540): หน้า 821-822.

¹³⁵ Norbert Horn, Hein Kotz & Hans G. Laser, German Private and Commercial Law : An Introduction, (1982), p. 242.

พิจารณาทางเศรษฐกิจและอำนาจทางข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่า ไม่อาจแยกสภาพบุคคลและทรัพย์สินของนิติบุคคลออกจากการกระทำและทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นรายเดียนั้นได้ อย่างไรก็ดี หลักการตามคำพิพากษาดังกล่าว Professor Serick วิเคราะห์ว่ากว้างเกินไปและเสนอว่าการกำหนดให้บุคคลร่วมรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทนี้ ควรใช้เพื่อป้องกันการใช้สภาพนิติบุคคลในทางที่ไม่ชอบเท่านั้น แต่คำพิพากษาภายหลังก็ยังคงยึดตามแนวคำพิพากษาดังกล่าวอยู่นั่นเอง¹³⁶

4. การจัดการบริษัท

กรรมการของบริษัทจำกัดตามกฎหมายของประเทศเยอรมันจะต้องเป็นบุคคลธรรมดา (natural person) เท่านั้น โดยกรรมการจะเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารงานของบริษัท ผู้จัดการของบริษัท อาจจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้โดยกรรมการมีสถานะเป็นเสมือนตัวแทนของบริษัท¹³⁷ ในบริษัท จำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทมักจะเป็นผู้ถือหุ้นและทำหน้าที่ควบคุม การดำเนินงานของบริษัทด้วย ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาอันเกิดจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่าง ผู้ถือหุ้นกับผู้จัดการ (Agency Problem) ดังนั้นการจัดการของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจึง ไม่ได้ยึดถือตามหลักการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของและการจัดการบริษัทอย่างเคร่งครัดนัก

การจัดการบริษัท โดยทั่วไปการลงมติของผู้ถือหุ้นจะต้องดำเนินการผ่านที่ประชุมผู้ถือหุ้น อย่างไรก็ดี การจัดทำให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นอาจจะไม่จำเป็นในกรณีที่ผู้ถือหุ้นแจ้งให้ทราบเป็น ลายลักษณ์อักษรว่าพวกเขาเห็นด้วยกับการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีการลงคะแนนเสียงเป็น ลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้การจัดการบริษัทในกรณีที่หุ้นทั้งหมดของบริษัทตกมาอยู่ในความ ครอบครองของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว หรือผู้ถือหุ้นคนเดียวร่วมกับบริษัท ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวนั้น จะต้องเป็นผู้เขียน (draw up) และลงนาม (sign) ในรายงานการประชุมโดยทันทีภายหลังจากที่มีการลงมติ¹³⁸

¹³⁶ ชัยนันท์ งามขจรกุลกิจ, “การใช้บริษัทเป็นเครื่องมือในการโกง,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2540): หน้า 819.

¹³⁷ Nigel Foster & Satish Sulc, German Legal System and Law, p. 501.

¹³⁸ § 48 GmbHG

5. การเลิกบริษัท

ก) เหตุแห่งการเลิกบริษัทโดยทั่วไป

การเลิกบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอาจเลิกด้วยเหตุเช่นเดียวกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน โดยกฎหมายบริษัทจำกัด (GmbHG) ได้กำหนดเหตุแห่งการเลิกบริษัทไว้ดังนี้

- 1) เมื่อสิ้นระยะเวลาใดเวลาหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในสัญญาจัดตั้งบริษัท¹³⁹
- 2) โดยการลงมติของผู้ถือหุ้น นอกจากมีการกำหนดไว้ในสัญญาเป็นอย่างอื่น โดยจะต้องเป็นมติเสียงข้างมากสามในสี่ส่วนของจำนวนผู้ถือหุ้นที่ลงมติทั้งหมด¹⁴⁰
- 3) โดยคำสั่งของศาล หรือคำสั่งของศาลปกครอง (administration court) หรือผู้ที่มีอำนาจปกครองตาม § 61 และ § 62 GmbHG¹⁴¹
- 4) โดยกระบวนการล้มละลาย หากกระบวนการดังกล่าวถูกยกเลิกในท้ายที่สุดของการระงับการบังคับชำระหนี้ หรืออยู่ระหว่างการร้องขอให้ล้มละลาย ผู้ถือหุ้นของบริษัทอาจจะลงมติให้บริษัทสามารถดำเนินการต่อไปก็ได้¹⁴²
- 5) โดยอำนาจของคำสั่งของศาลที่รับทะเบียน เมื่อมีการกระทำที่ไม่ถูกต้องในสัญญาจัดตั้งบริษัทภายใต้ § 144a และ § 144b แห่ง the Act relating Matters of Non-Contentious Jurisdiction หรือการไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในประโยคแรกของ § 19 (4) GmbHG¹⁴³

¹³⁹ § 60(1) 1 GmbHG

¹⁴⁰ § 60(1) 2 GmbHG

¹⁴¹ § 60(1) 3 GmbHG

¹⁴² § 60(1) 4 GmbHG

¹⁴³ § 60(1) 5 GmbHG

ข) เหตุแห่งการเลิกบริษัทโดยเฉพาะ

นอกจากบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะเลิกบริษัทโดยอาศัยเหตุแห่งการเลิกบริษัทโดยทั่วไป โดยอนุโลมใช้ § 60 (1) – (4) GmbHG แล้ว บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอาจเลิกด้วยเหตุที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะตาม § 60 (1) 5 GmbHG ซึ่งกำหนดให้บริษัทเลิกกันเมื่อบริษัทไม่ปฏิบัติตาม § 19 (4) GmbHG กล่าวคือ ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวที่เกิดขึ้นจากการที่หุ้นทั้งหมดตกอยู่ในความครอบครองของผู้ถือหุ้นเพียงคน หรือตกเป็นของผู้ถือหุ้นคนเดียวร่วมกับบริษัท ภายในสามปีนับจากวันที่จดทะเบียนการค้า (commercial register) แต่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวดังกล่าวนั้นไม่ได้ชำระเงินค่าหุ้นเต็มจำนวนด้วยเงินสด หรือให้ประกัน (security) แก่บริษัทสำหรับจำนวนค่าหุ้นที่ยังชำระไม่ครบ หรือโอนหุ้นบางส่วนให้แก่บุคคลที่สาม ภายในสามเดือนหลังจากที่เป็นผู้ถือหุ้นร่วมกับบริษัท (joinder)

3.2.5 ประเทศฝรั่งเศส

ตามหลักกฎหมายบริษัทของประเทศฝรั่งเศสการจัดตั้งบริษัทจำกัดจะต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นจำนวนหลายคน นำทรัพย์สินมาลงทุนร่วมกัน และมีส่วนร่วมในผลการดำเนินงานของบริษัท โดยผู้ถือหุ้นเหล่านั้นจะต้องมีเจตนาที่จะดำเนินกิจการร่วมกัน ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 1832 วรรคแรก และวรรคสามวางหลักว่า บริษัทจัดตั้งขึ้นโดยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ตกลงกันนำทรัพย์สินหรือแรงงานมาร่วมลงทุนในบริษัทเดียวกันเพื่อแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้จากกิจการที่ทำนั้น โดยผู้ถือหุ้นยอมผูกพันที่จะร่วมกันรับในผลขาดทุน¹⁴⁴

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว (une entreprise unipersonnelle à responsabilité limitée (E.U.R.L) ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสเป็นรูปแบบหนึ่งของบริษัทจำกัดความรับผิด (La société à responsabilité limitée (S.A.R.L) ดังนั้นบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับกับบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน (pluripersonnelles) จึงนำมาใช้บังคับกับบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวด้วย เว้นแต่หลักเกณฑ์บางประการที่กฎหมายกำหนดให้ใช้บังคับเฉพาะกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเท่านั้น¹⁴⁵

¹⁴⁴ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 31 เล่มที่ 4 (มิถุนายน : 2544): หน้า 386.

¹⁴⁵ เรื่องเดียวกัน., หน้า 385.

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวของประเทศฝรั่งเศสปรากฏขึ้นครั้งแรกตามรัฐบัญญัติที่ 66-537 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 ว่าด้วยบริษัทพาณิชย์โดยรัฐบัญญัติดังกล่าวบัญญัติรองรับเฉพาะบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวที่หุ้นทั้งหมดของบริษัทได้ตกมาอยู่ในความครอบครองของบุคคลคนเดียวเท่านั้น โดยไม่ได้หมายความรวมถึงบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคลเพียงคนเดียวด้วย จากบทบัญญัติดังกล่าวแม้จะไม่มีผลเป็นการเลิกบริษัทก็ตาม แต่ก็ทำให้บริษัทนั้นมีลักษณะคล้ายกับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว โดยกฎหมายกำหนดให้บริษัทต้องแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด¹⁴⁶

การจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว หรือบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคลคนเดียวในประเทศฝรั่งเศสในปัจจุบันเป็นไปตามรัฐบัญญัติที่ 85-697 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1985 ว่าด้วยบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคลคนเดียว และว่าด้วยการประกอบกิจการทางเกษตรกรรมโดยจำกัดความรับผิดชอบ ทั้งนี้รัฐบัญญัติดังกล่าวได้ถูกตราขึ้นเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องสิทธิของผู้ประกอบการค้ารายย่อย และช่างฝีมือต่าง ๆ ที่ต้องการให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีบุคคลคนเดียวเป็นเจ้าของตามแบบอย่างที่ปรากฏในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศเยอรมัน ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าบริษัทประเภทนี้มีที่มาจากกรณีที่ผู้ประกอบการรายบุคคลมีสถานะที่เสียเปรียบ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้จัดการของบริษัท ซึ่งได้รับประโยชน์จากหลักความรับผิดชอบจำกัดในหนี้ของบริษัท ประกอบกับเมื่อการจัดตั้งบริษัทได้กลายมาเป็นเทคนิคที่ใช้ในการจำกัดความเสี่ยงภัยในทางทรัพย์สิน¹⁴⁷ กล่าวคือ บริษัทขนาดเล็กส่วนใหญ่ก็มีผู้จัดการหรือผู้บริหารบริษัทถือหุ้นเกือบทั้งหมดในบริษัทนั้น โดยผู้ถือหุ้นอื่นมักจะเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนฝูงของบุคคลนั้น โดยผู้ถือหุ้นเหล่านั้นไม่มีเจตนาที่จะดำเนินธุรกิจร่วมกันอย่างแท้จริง ผู้ถือหุ้นเหล่านี้จึงมักไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของบริษัท โดยจะยอมให้ ผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้บริหารบริษัทเป็นผู้ดำเนินงานแทน ซึ่งหากวิเคราะห์ในทางทฤษฎีแล้วบริษัทขนาดเล็กมักจะจัดตั้งในลักษณะที่เป็นบริษัทครอบครัว (family corporation) กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลภายในครอบครัว หรือบุคคลสนิทที่ได้รับความไว้วางใจ โดยผู้บริหารบริษัทจะเป็นบุคคลภายในครอบครัวนั่นเอง เนื่องจากบริษัทประเภทนี้มักมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ไม่ซับซ้อน เพราะเป็นบริษัทขนาดเล็กและมีการประกอบกิจการแบบง่าย ผลกำไรจากการดำเนินงานก็จะแบ่งปันการเฉพาะสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น บริษัทประเภทนี้จึงมักไม่เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ที่เป็นเจ้าของ และผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของบริษัท เนื่องจากบุคคลดังกล่าวส่วนมากมักจะเป็นบุคคลคนเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การยอมรับให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่

¹⁴⁶ เรื่องเดียวกัน., หน้า 387.

¹⁴⁷ เรื่องเดียวกัน., หน้า 385.

มีผู้ถือหุ้นคนเดียวทำให้ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามที่เกี่ยวกับบริษัท โดยมาตรา 1832 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งบัญญัติว่า “บริษัทอาจจัดตั้งขึ้นได้โดยความสมัครใจของบุคคลเพียงคนเดียว ในกรณีที่กฎหมายกำหนด”¹⁴⁸

1. รูปแบบของบริษัท

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสอาจเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ

ก) การจัดตั้งบริษัทจำกัดขึ้นใหม่โดยบุคคลคนเดียวเป็นผู้ถือหุ้น ทั้งนี้อาจเป็นการจัดตั้งบริษัทจากกิจการที่บุคคลนั้นดำเนินการเป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว หรือเป็นการจัดตั้งบริษัทประเภทนี้ขึ้นใหม่ก็ได้

ข) การที่หุ้นทั้งหมดของบริษัทตกอยู่ในความครอบครองของผู้ถือหุ้นคนเดียวในบริษัทจำกัดโดยทั่วไป¹⁴⁹ โดยกฎหมายกำหนดไม่ให้นำเอากระบวนการร้องขอต่อศาลเพื่อการเลิกบริษัทตามมาตรา 1844 และมาตรา 1845 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับในกรณีนี้

ทั้งนี้บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะต้องมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท และทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัท

อย่างไรก็ตาม การแปรสภาพจากบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไปเป็นบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน หรือกลับกัน กระทำได้แต่เพียงการแก้ไขสัญญาจัดตั้งบริษัท โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการกระจายการถือหุ้นเท่านั้น¹⁵⁰

¹⁴⁸ เรื่องเดียวกัน., หน้า 337.

¹⁴⁹ บริษัทจำกัดโดยทั่วไป หมายถึง บริษัทจำกัดที่อาจจัดตั้งขึ้น โดยบุคคลคนเดียว หรือบุคคลหลายคน โดยบุคคลเหล่านั้นมีความรับผิดชอบไม่เกินมูลค่าทรัพย์สินที่ตนนำมาลงทุนในบริษัท ทั้งนี้ผู้ถือหุ้นของบริษัทจะต้องมีจำนวนไม่เกิน 50 คน และทุนของบริษัทจะต้องไม่ต่ำกว่า 50,000 ฟรังก์ โดยแบ่งออกเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน

¹⁵⁰ รัฐบัญญัติฯ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 33 วรรคสาม.

3. ทุนของการจัดตั้งบริษัท

จำนวนเงินทุนในการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะต้องไม่น้อยกว่า 50,000 ฟรังก์ เช่นเดียวกับการจัดตั้งบริษัททั่วไป โดยผู้ถือหุ้นอาจลงหุ้นด้วยเงิน หรือทรัพย์สินอื่นก็ได้¹⁵¹ หากเป็นการลงหุ้นด้วยทรัพย์สินจะมี commissaire aux apports ซึ่งเป็นองค์กรควบคุมภายนอกบริษัทซึ่งแต่งตั้งขึ้นจากบัญชีรายชื่อของผู้ตรวจบัญชี หรือในระหว่างผู้เชี่ยวชาญ ที่ขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีที่ศาลจัดทำขึ้น โดยผู้ถือหุ้นจะเป็นผู้แต่งตั้ง commissaire aux apports ขึ้น¹⁵² เพื่อทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่นำมาลงหุ้น และสิทธิประโยชน์อื่นใดถ้ามีในขณะที่มีการจัดตั้งบริษัท หรือเมื่อมีการเพิ่มทุน ในบริษัทมหาชนจำกัด (S.A.) การแต่งตั้ง commissaire aux apports มีลักษณะเป็นการบังคับ ในขณะที่บริษัทจำกัด (S.A.R.L.) การแต่งตั้ง commissaire aux apports ในบางกรณีมีลักษณะเป็นทางเลือก กล่าวคือ เมื่อผู้ถือหุ้นมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าการแต่งตั้ง commissaire aux apports ไม่มีความจำเป็น หรือเมื่อไม่มีทรัพย์สินใดที่นำมาลงหุ้นมีมูลค่าเกินกว่า 50,000 ฟรังก์ และมูลค่าของทรัพย์สินทั้งหมดที่นำมาลงหุ้น (ซึ่งไม่ได้ให้ commissaire aux apports ทำการประเมิน) มีมูลค่าไม่เกินกึ่งหนึ่งของทุนทั้งหมดของบริษัท อย่างไรก็ตาม การไม่แต่งตั้ง commissaire aux apports จะนำมาซึ่งความรับผิดชอบร่วมกันของผู้ถือหุ้นต่อบุคคลภายนอกในระหว่างระยะเวลา 5 ปี สำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่นำมาลงหุ้นที่ได้กระทำไปแล้ว¹⁵³

การลงหุ้นด้วยแรงงานจะทำได้เฉพาะในกรณีที่บริษัทประกอบกิจการช่างฝีมือ เมื่อกิจกรรมหรือการลงหุ้นด้วยแรงงานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของบริษัทเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทุนของบริษัทมีจำนวนไม่สูงมากนัก ดังนั้นธนาคาร หรือสถาบันการเงินที่ให้บริษัทกู้เงินเพื่อมาดำเนินงานจึงมักจะให้ผู้ถือหุ้นทำสัญญาค้ำประกันเป็นการส่วนตัวในหนี้ของบริษัท¹⁵⁴

¹⁵¹ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธี, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,” หน้า 389.

¹⁵² รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 40 วรรคสาม.

¹⁵³ รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 40.

¹⁵⁴ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธี, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,” หน้า 390.

4. ผู้ถือหุ้นของบริษัท

(ก) ลักษณะทั่วไป

ผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้¹⁵⁵ โดยผู้ถือหุ้นคนเดียวที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบการพาณิชย์ (commerçant)¹⁵⁶ ซึ่งแตกต่างกับบริษัทบางประเภท โดยเฉพาะบริษัทที่อยู่ในรูปของการรวมตัวของบุคคลธรรมดา ที่ผู้ถือหุ้นมักจะต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ประกอบการพาณิชย์ เช่น Sociétés en nom collectif ที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทต้องเป็นผู้ประกอบการพาณิชย์ และมีความรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทเต็มจำนวน หรือ Sociétés en commandite simple ซึ่งประกอบด้วยผู้ถือหุ้น 2 ประเภท โดยผู้ถือหุ้นประเภทหนึ่งต้องเป็นผู้ประกอบการพาณิชย์ และรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทเต็มจำนวน และผู้ถือหุ้นอีกประเภทหนึ่งซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบการพาณิชย์ และรับผิดชอบไม่เกินจำนวนเงินตามมูลค่าหุ้นที่ตนถือ¹⁵⁷

นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนด¹⁵⁸ ให้บุคคลธรรมดาอาจเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวได้หลายบริษัท เช่นเดียวกับนิติบุคคล แต่บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวบริษัทหนึ่งจะเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอีกบริษัทหนึ่งไม่ได้ หากฝ่าฝืนบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอให้เลิกบริษัทที่จัดตั้งขึ้น โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวได้ แต่หากความไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่หุ้นของบริษัทได้ตกอยู่ในความครอบครองของผู้ถือหุ้นคนเดียว การร้องขอให้เลิกบริษัทจะต้องกระทำภายหลังจากเกิดกรณีดังกล่าวไม่น้อยกว่า 1 ปี¹⁵⁹

ทั้งนี้ตามมาตรา 34 วรรคหนึ่งแห่งรัฐบัญญัติฯ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐบัญญัติที่ 85-697 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1986 ได้กำหนดให้บริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคลคนเดียว หรือบุคคลหลายคนรับผิดชอบในผลขาดทุนไม่เกินมูลค่าทรัพย์สินที่นำมาลงทุน¹⁶⁰

¹⁵⁵ รัฐบัญญัติฯ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 34.

¹⁵⁶ commerçant หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ประกอบการทางพาณิชย์ (actes de commerce) ในทวิวิชาชีพเป็นปกติธุระ เป็นอิสระและกระทำในนามของตนเองและเพื่อประโยชน์ของตนเอง

¹⁵⁷ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธ์, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,” หน้า 390.

¹⁵⁸ รัฐบัญญัติฯ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 36-2 วรรคหนึ่ง

¹⁵⁹ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธ์, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,” หน้า 391.

¹⁶⁰ เรื่องเดียวกัน., หน้า 337.

(ข) ที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทย่อมใช้อำนาจที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของที่ประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดโดยทั่วไป¹⁶¹ โดยผู้ถือหุ้นต้องกระทำการต่าง ๆ เป็นคำสั่งฝ่ายเดียว และจะมอบอำนาจให้แก่บุคคลภายนอกไม่ได้ ทั้งนี้ คำสั่งของผู้ถือหุ้นที่ได้กระทำแทนที่ประชุมผู้ถือหุ้นนั้นจะต้องมีการบันทึกไว้ในสมุดทะเบียน และส่งให้ผู้พิพากษาศาลพาณิชย์ ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือนายอำเภอในท้องที่ที่สำนักงานของบริษัทนั้นตั้งอยู่ ตรวจสอบและลงชื่อกำกับ และจะต้องเก็บรักษาไว้ ณ บริษัท¹⁶² ในกรณีที่ไมปฏิบัติตามผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าคำสั่งนั้นตกเป็นโมฆะได้¹⁶³ และเนื่องจากบริษัทมีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว กฎหมายจึงกำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่ามีให้นำกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องเสียงข้างมากมาใช้บังคับกับบริษัทประเภทนี้^{164,165}

(ค) การโอนหุ้น

ผู้ถือหุ้นของบริษัทสามารถโอนหุ้นทั้งหมด หรือบางส่วนให้แก่บุคคลภายนอกได้โดยเสรี เช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นในบริษัททั่วไป แต่การโอนหุ้นดังกล่าวจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งอาจจะเป็นเอกสารที่บุคคลทำขึ้น และลงชื่อระหว่างกันเอง หรือเป็นเอกสารที่ได้รับรองความถูกต้องโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เรียกว่า notaire¹⁶⁶ ก็ได้¹⁶⁷

(ง) สัญญาระหว่างผู้ถือหุ้นกับบริษัท

ในส่วนของสัญญาที่ผู้ถือหุ้นทำกับบริษัท ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับบริษัทจำกัดโดยทั่วไปที่มีผู้ถือหุ้นหลายคนมาบังคับใช้¹⁶⁸ กล่าวคือ

¹⁶¹ รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 34 วรรคสอง.

¹⁶² รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 60-1 วรรคสาม ประกอบด้วย มาตรา D 42-2 แห่งรัฐกฤษฎีกาที่ 67-236 ลงวันที่ 23 มีนาคม 1967.

¹⁶³ รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 60-1 วรรคสี่.

¹⁶⁴ รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 60-1 วรรคหนึ่ง.

¹⁶⁵ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธ์, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,” หน้า 392.

¹⁶⁶ notaire เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ให้การรับรองความถูกต้องในการทำนิติกรรมใด ๆ ที่เป็น ลายลักษณ์อักษร และให้คำปรึกษาแก่คู่กรณี โดย notaire อาจจะทำเป็นรายบุคคล ในรูปของบริษัทประกอบวิชาชีพอิสระ หรือสมาคมก็ได้

¹⁶⁷ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธ์, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,” หน้า 393.

¹⁶⁸ รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 50.

- สัญญาที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการตามปกติธุระ และกระทำขึ้นตามเงื่อนไขปกติ ย่อมกระทำได้โดยเสรี¹⁶⁹

- ผู้ถือหุ้นคนเดียวที่เป็นบุคคลธรรมดา หรือผู้จัดการที่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นจะกระทำการกู้ยืมเงินจากบริษัทไม่ได้ ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบใด หรือจัดให้บริษัทเข้าค้ำประกัน หรือรับรองข้อผูกพันต่าง ๆ ที่ผู้จัดการหรือผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทมีต่อบุคคลภายนอกไม่ได้ โดยสัญญาที่กระทำขึ้นขัดกับหลักดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ¹⁷⁰

- สำหรับสัญญาอื่น ๆ ที่ผู้ถือหุ้นคนเดียวทำกับบริษัท ให้เพียงแต่ระบุเรื่องดังกล่าวไว้ในทะเบียนการลงมติของบริษัทเท่านั้น^{171.172}

(จ) ระบบการเงิน

1) กรณีที่ผู้ถือหุ้นคนเดียวของบริษัทเป็นบุคคลธรรมดา ระบบการเงินของบริษัทเป็นไปในลักษณะเดียวกับระบบการเงินของการรวมตัวของบุคคล (société de personnes) กล่าวคือ ถ้าไรที่ได้รับมาจากการดำเนินงานของบริษัทจะต้องนำมาคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวนั้น¹⁷³

2) กรณีที่ผู้ถือหุ้นคนเดียวเป็นนิติบุคคล บริษัทจะต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล และไม่มีสิทธิที่จะเลือกใช้ระบบการเสียภาษีแบบบริษัทในรูปของการรวมตัวกันของบุคคล¹⁷⁴

5. การจัดการบริษัท

ก) ผู้จัดการของบริษัท

ผู้จัดการของบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอาจจะเป็นผู้ถือหุ้นนั่นเอง หรือบุคคลภายนอกก็ได้ อย่างไรก็ตามก็มีข้อพิจารณา 2 ประการ คือ

¹⁶⁹ รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 50-1.

¹⁷⁰ รัฐบัญญัติลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 51 วรรคหนึ่ง.

¹⁷¹ รัฐกฤษฎีกาฯ ลงวันที่ 23 มีนาคม 1967 มาตรา 42-2.

¹⁷² สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,”

หน้า 392.

¹⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 393.

¹⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 394.

ประการแรก ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวนั้นเป็นนิติบุคคล การจัดการบริษัทต้องดำเนินการโดยบุคคลภายนอก เพราะเพียงแต่บุคคลธรรมดาเท่านั้นที่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้¹⁷⁵

ประการที่สอง ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นคนเดียวเป็นบุคคลธรรมดา ส่วนใหญ่ผู้ถือหุ้นนั้นจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการบริษัทด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้จัดการบริษัท ดังนั้นหากผู้จัดการของบริษัทเป็นบุคคลภายนอก ผู้ถือหุ้นจึงมักทำสัญญาขึ้นเพื่อกำหนดเงื่อนไขว่าการดำเนินการที่สำคัญจะต้องได้รับการอนุมัติจากผู้ถือหุ้นล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวนั้นเป็นผู้จัดการบริษัทด้วย อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนในการแบ่งแยกระหว่างทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นและทรัพย์สินของบริษัท¹⁷⁶

ผู้จัดการของบริษัทไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท หรือบุคคลภายนอกมีหน้าที่จัดทำบัญชีสรุปประจำปี หรืองบดุล ตลอดจนรายงานการจัดการบริษัทในแต่ละปี¹⁷⁷ โดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทจะต้องอนุมัติบัญชีภายใน 6 เดือนนับแต่วันสิ้นสุดปีการบัญชีก็ได้ แต่ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวข้างต้นผู้จัดการจะต้องยื่นบัญชีประจำปีต่อเจ้าหน้าที่ศาลพาณิชย์ หากฝ่าฝืนย่อมต้องรับโทษปรับ^{178,179}

ข) ผู้ตรวจสอบบัญชี

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะต้องแต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชี เฉพาะแต่ในกรณีที่ปรากฏเงื่อนไขสองในสามประการ ดังนี้¹⁸⁰

- 1) เงินงบดุลทั้งหมดมีจำนวนตั้งแต่ 10 ล้านบาท
- 2) ผลการดำเนินกิจการก่อนเสียภาษีมีจำนวนตั้งแต่ 20,000,000 บาท
- 3) จำนวนพนักงานลูกจ้างโดยเฉลี่ยมีจำนวนประมาณ 50 คนขึ้นไป¹⁸¹

¹⁷⁵ เรื่องเดียวกัน., หน้า 395.

¹⁷⁶ เรื่องเดียวกัน., หน้า 395.

¹⁷⁷ รัฐบัญญัติฯ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 60-1 วรรคหนึ่ง ประกอบกับรัฐกฤษฎีกาฯ ลงวันที่ 23 มีนาคม 1967 มาตรา 42-1.

¹⁷⁸ รัฐกฤษฎีกาฯ ลงวันที่ 23 มีนาคม 1967 มาตรา 44-1 และมาตรา 53.

¹⁷⁹ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,” หน้า 396.

¹⁸⁰ เรื่องเดียวกัน., หน้า 396-397.

¹⁸¹ รัฐบัญญัติฯ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 64 วรรคสอง ประกอบกับรัฐกฤษฎีกาฯ ลงวันที่ 23 มีนาคม 1967 มาตรา 42 และมาตรา 12.

ทั้งนี้ ผู้ถือหุ้นตลอดจนคู่สมรส (conjoint) บิดามารดา (ascendants) บุตรหลาน (descendants) และญาติของผู้ถือหุ้นนั้นนับจนถึงลำดับที่ 4 จะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของบริษัทมิได้¹⁸²

5. การเลิกบริษัท

บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอาจเลิกด้วยเหตุแห่งการเลิกเช่นเดียวกับบริษัทจำกัดโดยทั่วไป หากแต่การเลิกบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่ว่าจะโดยความสมัครใจของผู้ถือหุ้น หรือโดยคำสั่งศาลไม่ต้องมีการชำระบัญชี ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงแบบฟอร์มที่ไม่จำเป็น ทั้งนี้เจ้าหน้าที่อาจคัดค้านการเลิกบริษัทได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้โฆษณาการเลิกบริษัท แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าผู้ถือหุ้นคนเดียวนั้นถึงแก่ความตายก็มิได้เป็นเหตุให้เลิกบริษัท เว้นแต่จะมีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญาจัดตั้งบริษัท บริษัทสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้โดยทายาทซึ่งได้รับโอนหุ้นจากผู้ถือหุ้นนั้น ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นมีทายาทที่จะรับโอนหุ้นหลายคน จะต้องมีการแปรสภาพจากบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเป็นบริษัทจำกัดโดยทั่วไป และอยู่ภายใต้บทบัญญัติเกี่ยวกับบริษัทจำกัดโดยทั่วไปที่มีผู้ถือหุ้นหลายคน¹⁸³

3.3 บทบัญญัติตามกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทของไทย

กฎหมายหุ้นส่วนบริษัทของไทยไม่ได้บัญญัติรองรับการจัดตั้ง หรือการดำรงอยู่ของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว โดยบริษัทตามกฎหมายไทยแบ่งออกได้เป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และบริษัทมหาชนจำกัดตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 1096 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า “อันว่าบริษัทจำกัดนั้น คือบริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ” และตามมาตรา 1097 บัญญัติว่า “บุคคลใด ๆ ตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปจะเริ่มก่อการ และตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้ด้วยเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิ และกระทำการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้”

¹⁸² รัฐบัญญัติฯ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 1966 มาตรา 65-1.

¹⁸³ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส,”

ในส่วนของบริษัทมหาชนจำกัด ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องชำระ และบริษัทดังกล่าวได้ระบุนับความประสงค์เช่นนั้นไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ” ประกอบกับมาตรา 16 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลธรรมดาตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปจะเริ่มจัดตั้งบริษัทได้โดยจัดทำหนังสือบริคณห์สนธิ และปฏิบัติการอย่างอื่นตามพระราชบัญญัตินี้” สำหรับคำว่า “บริษัทในเครือ” ไม่ได้มีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด แต่อย่างไรก็ดี ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 114(1) ที่กำหนดให้รายงานประจำปีของคณะกรรมการระบุจำนวนและชนิดหุ้นที่บริษัทถืออยู่ในบริษัทในเครือ โดยกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวได้บัญญัติว่า “บริษัทในเครือ หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัดบริษัทหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับบริษัทเอกชน หรือบริษัทมหาชนจำกัดบริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือหลายบริษัทในลักษณะ ดังต่อไปนี้

- (1) บริษัทหนึ่งมีอำนาจควบคุมเกี่ยวกับการแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการ ซึ่งมีอำนาจจัดการทั้งหมด หรือโดยส่วนใหญ่ของอีกบริษัทหนึ่ง
- (2) บริษัทหนึ่งถือหุ้นในอีกบริษัทหนึ่งเกินกว่าร้อยละห้าสิบของหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้ว

ในกรณีที่บริษัทแรกและ/หรือบริษัทในเครือบริษัทเดียว หรือหลายบริษัท หรือบริษัทแรกและ/หรือบริษัทในเครือในลำดับขั้นแรกและ/หรือในขั้นต่อ ๆ ไป บริษัทเดียวหรือหลายบริษัทถือหุ้นของบริษัทใดมีจำนวนสมาชิกเกินกว่าร้อยละห้าสิบของหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้วให้ถือว่าบริษัทนั้นเป็นบริษัทในเครือของบริษัทแรกด้วย¹⁸⁴

จากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 เห็นได้ว่าการจัดตั้งบริษัทภายใต้กฎหมายหุ้นส่วนบริษัทของไทยยึดถือตามทฤษฎีการรวมตัวกันของบุคคล (Aggregate Theory) แต่ถือว่าบริษัทมีสภาพเป็นนิติบุคคล และมีสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบตามกฎหมายแยกออกจากหากจากผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีสมมุติ (Fiction Theory) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับการจัดตั้ง หรือการดำรงอยู่ของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นเพียง

¹⁸⁴ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 114(1).

คนเดียว ทั้งที่ในสภาพการลงทุนปัจจุบันการจัดตั้งบริษัทขึ้นเพื่อประกอบกิจการค้าในประเทศไทย ส่วนใหญ่มักจะเป็นลักษณะของการถือหุ้นแทน (Nominees) เนื่องจากผู้ประกอบการต้องการครอบงำ และรับผลตอบแทนจากการดำเนินงานของบริษัทแต่เพียงผู้เดียวในขณะที่กฎหมายกำหนดให้บริษัทจะต้องประกอบด้วยผู้ถือหุ้นอย่างน้อยเจ็ดคนขึ้นไป ดังนั้นในสภาพความเป็นจริงบริษัทจำกัดมักจะมีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวเป็นผู้ถือหุ้นเกือบทั้งหมดของบริษัท โดยผู้ถือหุ้นที่เหลือเป็นเพียงผู้ถือหุ้นแทนซึ่งผู้ถือหุ้นดังกล่าวมักจะเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกับผู้ถือหุ้นรายใหญ่ หรือเป็นบุคคลอื่นซึ่งมีเพียงแต่ชื่อเป็นผู้ถือหุ้นแทนผู้ถือหุ้นรายใหญ่เท่านั้น

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดของกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทของไทยที่ไม่สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง หรือการมีอยู่ของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว ดังนี้

1) นิยามของบริษัทจำกัด

จากที่กล่าวมาแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติให้บริษัทจำกัดจะต้องประกอบด้วยผู้เริ่มก่อการอย่างน้อยเจ็ดคนขึ้นไป¹⁸⁵ โดยผู้ถือหุ้นแต่ละคนมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นเท่านั้น¹⁸⁶ การที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้มีเจตนารมณ์ให้บริษัทเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของบุคคลที่มีเจตนาในการประกอบกิจการร่วมกัน โดยบุคคลที่มารวมตัวกันดังกล่าวจะต้องยอมรับผลกำไร และผลขาดทุนที่อาจเกิดจากการดำเนินงานของบริษัทร่วมกัน แต่อย่างไรก็ดีสำหรับสภาพการลงทุนในปัจจุบัน บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้กลายเป็นเพียงเครื่องมือของนักลงทุนเอกชนที่ต้องการเป็นเจ้าของ และครอบงำการดำเนินงานของบริษัทแต่เพียงผู้เดียว แต่จัดตั้งบริษัทขึ้นเพื่อเป็นเกราะกำบังเพื่อจำกัดความรับผิดชอบของตัวเอง โดยส่วนใหญ่บริษัทในลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะของบริษัทครอบครัว (Family Corporation) ซึ่งมักมีการขยายตัวในรูปแบบของการถือหุ้นไขว้กันของบริษัทในเครือ (Cross Shareholding) ละครอบงำการดำเนินธุรกิจในการที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชน โดยรายชื่อผู้ถือหุ้นอื่นที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นนั้นเป็นเพียงการถือหุ้นแทน (Nominee) ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท ซึ่งผู้ถือหุ้นดังกล่าวมักจะถือหุ้นของบริษัทเพียง 1 หุ้น หรือถือหุ้นในจำนวนน้อยเพื่อให้การจัดตั้งบริษัทเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

¹⁸⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1097.

¹⁸⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1096.

อย่างไรก็ดี วิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวศาลของต่างประเทศได้ปรับใช้หลักการ ไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคล (Piercing the Corporate Veil) โดยศาลตัดสินให้ผู้ถือหุ้นจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวในหนี้ของบริษัท และถือว่าบริษัทเป็นเพียงตัวตนที่สอง (alter ego) ของผู้ถือหุ้นเท่านั้น แท้จริงแล้วการดำเนินงานของบริษัทถูกรอบงำโดยการควบคุมโดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทนั่นเอง อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมาย หรือคดีตัวอย่างที่จะนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการกำหนดให้ผู้ถือหุ้นรับผิดชอบเป็นส่วนตัวในหนี้ของบริษัทหากเกิดปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้นในปัจจุบันจึงเกิดบริษัทในรูปแบบของบริษัทที่มีการถือหุ้นแทน (Nominee) เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการสร้างภาระให้แก่นักลงทุนโดยไม่จำเป็น แต่อย่างไรก็ดี หากในอนาคตได้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับการจัดตั้งหรือการดำรงอยู่ของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวในประเทศไทย ย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้มีการนำหลักการ ไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลมาปรับใช้ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทใช้สภาพความเป็นบริษัทเป็นเครื่องมือในการฉ้อโกง หรือแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองโดยไม่ชอบ และทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย

2) ทุนจดทะเบียน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดทุนจดทะเบียนสำหรับการจัดตั้งบริษัทจำกัด เพียงแต่กำหนดให้บริษัทแบ่งทุนออกเป็นหุ้น โดยแต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน¹⁸⁷ และหุ้น ๆ หนึ่งของบริษัทจะต้องมีมูลค่าไม่ต่ำกว่าห้าบาท¹⁸⁸ ทั้งนี้หุ้นของบริษัทจะแบ่งแยกไม่ได้ ในกรณีที่มีการถือหุ้น ๆ เดียวร่วมกันจะต้องมีการกำหนดตัวผู้ใช้สิทธิในหุ้นนั้น¹⁸⁹ และหุ้นต้องมีการชำระเป็นเงินจนเต็มมูลค่า ยกเว้นหุ้นซึ่งออกตามมาตรา 1108(5) ซึ่งเป็นกรณีที่มีการกำหนดในที่ประชุมจัดตั้งบริษัทหากมีการชำระค่าหุ้นเป็นอย่างอื่น หรือมาตรา 1221¹⁹⁰ ซึ่งกำหนดให้บริษัทมีมติพิเศษในกรณีที่บริษัทมีการออกหุ้นเพิ่มทุนและมีการชำระค่าหุ้นเป็นอย่างอื่นนอกจากเงิน

สำหรับในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายของบางประเทศก็มีการกำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำของบริษัไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาอันเกิดจากการจัดตั้งบริษัทด้วยเงินทุนต่ำ (Thin Capitalization) ทั้งในส่วนของการหลีกเลี่ยงภาษีอากร หรือการปกปิด

¹⁸⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1096.

¹⁸⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1117.

¹⁸⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1118.

¹⁹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1119.

ข้อมูลในทางบัญชีของบริษัท โดยตามกฎหมายที่บังคับใช้กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวของต่างประเทศส่วนใหญ่กำหนดให้มีการชำระค่าหุ้นเป็นเงิน หรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้

3) ผู้ถือหุ้นของบริษัท

ผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดอาจจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า “บุคคลใด ๆ” ตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปจะเริ่มก่อการ และตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้ด้วยเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิ และกระทำการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ คำว่าบุคคลใด ๆ นั้นอาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินมูลค่าของหุ้นที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบเท่านั้น ทั้งนี้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิควบคุมการดำเนินงานของบริษัท รวมทั้งได้รับผลกำไรอันเกิดจากการดำเนินงานของบริษัท ได้รับเงินทุนคืนหากมีการเลิกบริษัท ภายใต้หลักการจำกัดความรับผิดชอบผู้ถือหุ้นของบริษัท อาจจะไม่โอนหุ้นให้แก่บุคคลภายนอกก็ได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบริษัท¹⁹¹

ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นตาย หรือล้มละลาย หุ้นของบริษัทที่ผู้ถือหุ้นถือไว้ย่อมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท เนื่องจากหุ้นถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่ต้องจับต้องไม่ได้ กล่าวคือเป็นสิทธิเรียกร้องในการได้รับสิทธิในฐานะเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ห้ามมิให้บริษัทเป็นเจ้าของหุ้นของตนเองหรือรับจําหน่ายหุ้นของตนเอง¹⁹²

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวสำหรับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวผู้ถือหุ้นของบริษัทอาจจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น แม้ว่าตามกฎหมายบริษัทของประเทศต่าง ๆ จะกำหนดให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวมีความรับผิดชอบจำกัดเช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดทั่วไปก็ตาม แต่ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษกำหนดให้ในกรณีที่บริษัทจำกัดมีผู้ถือหุ้นน้อยกว่าสองคน ผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อมมีความรับผิดชอบจำกัดเฉพาะในช่วงเวลาหกเดือนแรกภายหลังจากวันที่จำนวนผู้ถือหุ้นน้อยกว่าสองคนเท่านั้น หากเกินช่วงเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อมมีความรับผิดชอบไม่จำกัด เช่นการประกอบกิจการแบบผู้ประกอบการคนเดียว ทั้งนี้ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเป็นกรรมการของบริษัทในขณะเดียวกันด้วย หากผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทตาย หรือล้มละลาย กฎหมายของประเทศต่างๆ มักจะกำหนดให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทสามารถแต่งตั้ง หรือกำหนดตัวบุคคลไว้ล่วงหน้า

¹⁹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1129.

¹⁹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1143.

เพื่อเป็นผู้ดำเนินงานต่าง ๆ ในฐานะเป็นกรรมการของบริษัทต่อไปได้ ซึ่งหากมีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวในประเทศไทยย่อมจะต้องแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการนำมาบังคับใช้กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวโดยเฉพาะ

4) การจัดการบริษัท

- กรรมการบริษัท

บริษัทจะต้องประกอบด้วยกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนทำหน้าที่ในการบริหารจัดการบริษัทตามข้อบังคับของบริษัท และภายใต้การครอบงำของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น¹⁹³ โดยกรรมการบริษัทเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของบริษัท ดังนั้นความเกี่ยวพันระหว่างกรรมการ บริษัท และบุคคลภายนอกจึงให้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยตัวแทน¹⁹⁴

การแต่งตั้งหรือถอดถอนกรรมการจะกระทำได้แต่โดยที่ประชุมใหญ่เท่านั้น ทั้งนี้หากกรรมการคนใดล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถกรรมการคนนั้นย่อมขาดจากตำแหน่ง¹⁹⁵ โดยกรรมการบริษัทอาจจะเป็นบุคคลภายนอก หรือผู้ถือหุ้นของบริษัทก็ได้ เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติห้าม มิให้ผู้ถือหุ้นทำหน้าที่เป็นกรรมการบริษัทในขณะเดียวกันด้วย โดยกรรมการอาจกำหนดองค์ประชุมในการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ของบริษัทก็ได้¹⁹⁶ อย่างไรก็ตาม กรรมการอาจมอบอำนาจในการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้จัดการ หรืออนุกรรมการเฉพาะด้านที่จัดตั้งขึ้นก็ได้¹⁹⁷

ในส่วนของความรับผิดชอบของกรรมการ ในกรณีที่กรรมการทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท กรรมการผู้นั้นอาจถูกบริษัทฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายก็ได้ หากบริษัทไม่ดำเนินการฟ้องร้องผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งอาจยื่นฟ้องกรรมการผู้นั้นเองก็ได้ หรือเจ้าหน้าที่อาจจะเรียกร้องได้เฉพาะเท่าที่ตนยังมีสิทธิเรียกร้องต่อบริษัทอยู่¹⁹⁸ เท่านั้น

¹⁹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1144.

¹⁹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1167.

¹⁹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1154.

¹⁹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1160.

¹⁹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1164.

¹⁹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169.

ในส่วนของการกรรมการบริษัทในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทมักจะทำหน้าที่เป็นกรรมการบริษัทในขณะเดียวกันด้วย ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานของบริษัทเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้น ซึ่งในเชิงทฤษฎีแล้วกรรมการและผู้ถือหุ้นไม่ควรจะเป็นบุคคลคนเดียวกันตามหลักการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของและการจัดการ โดยกรรมการบริษัทซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของบริษัทจะต้องดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของบริษัท และได้รับผลตอบแทนเป็นเงินเดือนในจำนวนที่แน่นอน ดังนั้นการดำเนินงานของกรรมการของบริษัทดังกล่าวจึงดำเนินงานของบริษัทโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมมากกว่ากรรมการของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวที่ส่วนใหญ่ก็คือผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัทนั่นเอง เนื่องจากกรรมการของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะดำเนินงานของบริษัทเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัทที่อาจจะทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย รวมถึงผลกระทบต่อสังคมโดยรวม

ในกรณีนี้หากมีการยอมรับให้มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวตามกฎหมายไทย อาจจะต้องมีการสร้างมาตรการขึ้นเพื่อตรวจสอบ และควบคุมการดำเนินงานของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจการที่มีผลกระทบต่อประชาชนสังคมโดยส่วนรวม

- การประชุมผู้ถือหุ้น

การประชุมผู้ถือหุ้นเป็นการประชุมเพื่อรับทราบ พิจารณา หรือลงมติในการดำเนินงานของบริษัท การประชุมผู้ถือหุ้นเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัทโดยผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยตามกฎหมายบริษัทของไทยการประชุมผู้ถือหุ้นจะต้องยึดถือตามการลงมติดังด้วยคะแนนเสียงข้างมากของที่ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นหลัก ทั้งนี้ในส่วนขององค์ประชุมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ผู้ถือหุ้นจะต้องเข้าร่วมประชุมจะต้องถือหุ้นรวมกัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทจึงจะสามารถปรึกษากิจการต่าง ๆ ของบริษัทได้¹⁹⁹ โดยผู้ถือหุ้นอาจจะมอบฉันทะเป็นหนังสือให้บุคคลอื่นเข้าร่วมประชุมแทนก็ได้²⁰⁰ แต่หากผู้ถือหุ้นคนใดมีส่วนได้เสียในเรื่องที่จะจัดให้มีการประชุม ผู้ถือหุ้นดังกล่าวย่อมไม่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมครั้งนั้น²⁰¹

¹⁹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178.

²⁰⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1187.

²⁰¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1185.

การประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะต้องมีการขอรับการจัดให้มีการประชุมโดยผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวของบริษัท (One Man Meeting) ในและถือว่าผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวเป็นองค์ประชุมของบริษัท หรืออาจจะเปิดทางเลือกให้บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวอาจจะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องการจัดให้มีการประชุมแต่จะต้องมีการแจ้งการตัดสินใจในการดำเนินงานของบริษัทดังกล่าวเป็นหนังสือแทนการจัดทำมติที่ประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร

- การจัดทำบัญชี

บริษัทจะต้องมีการจัดทำงบการเงินประจำปีแล้วจัดส่งให้แก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยงบการเงินของบริษัทจะต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติภายในที่ประชุมใหญ่ภายในสี่เดือนนับแต่วันที่ได้ลงในงบดุลนั้น²⁰² โดยผู้สอบบัญชีอาจจะเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทก็ได้ แต่หากบุคคลใดมีส่วนได้เสียในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งจะเป็นผู้สอบบัญชีของบริษัทไม่ได้ นอกจากนี้กรรมการ บุคคลอื่นที่เป็นตัวแทน หรือลูกจ้างของบริษัทย่อมไม่สามารถเป็นผู้สอบบัญชีของบริษัทได้

สำหรับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวย่อมจะต้องมีการจัดทำงบการเงินประจำปี เช่นเดียวกับบริษัทจำกัดโดยทั่วไป แต่ในส่วนของผู้สอบบัญชีควรจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดกว่าบริษัทจำกัดโดยทั่วไป โดยอาจจะกำหนดห้ามมิให้ผู้ถือหุ้น ญาติของผู้ถือหุ้น หรือผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของบริษัท ซึ่งจะทำการตรวจสอบการจัดทำงบการเงินของบริษัทที่มีความโปร่งใสมากขึ้น

5) การเลิกบริษัท

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1237 (4) บัญญัติให้ศาลอาจสั่งให้เลิกบริษัทหากจำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดน้อยลงจนเหลือไม่ถึงเจ็ดคน ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากฎหมายหุ้นส่วนบริษัทของไทยไม่ยอมรับการดำรงอยู่ของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นลดน้อยลงกว่าเจ็ดคน หรือในกรณีที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทลดเหลือเพียงคนเดียว แต่อย่างไรก็ดี การที่จำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดน้อยลงกว่าเจ็ดคน หรือในกรณีที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทลดเหลือเพียงคนเดียวบริษัทไม่ได้เลิกโดยอัตโนมัติ แต่จะต้องมีผู้มีส่วนได้เสียร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้เลิกบริษัทดังกล่าว

²⁰² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1197 วรรคหนึ่ง.

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว หากมีการยอมรับการจัดตั้งหรือการมีอยู่ของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวจะต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในมาตราดังกล่าว โดยอาจจะกำหนดให้การทำจำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทลดเหลือเพียงคนเดียวไม่เป็นเหตุให้บริษัท แต่อาจจะกำหนดขั้นตอนบางอย่าง เช่น ให้มีการแจ้งต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น นอกจากนี้ อาจจะมีการกำหนดให้ในกรณีของบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นน้อยกว่าเจ็ดคนแต่มากกว่าหนึ่งคน อาจื่อนำบทบัญญัติที่บังคับใช้กับบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และปัญหาที่อาจจะเกิดจากการตีความกฎหมายเพื่อนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นสำคัญ